

હાસ્ય રસના રાજા

અડધા

-: હસા હસથી બરપુર : હસો બસ હસો :-

લેખક :

અંગેશાલ સવરાખભાઈ દેશાઈ.

પ્રકાશક :

ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર તરફથી

જેકીશનદાસ ત્રિલુવનદાસ પટેલ.

સલામતપુરા-મુરત.

[આવૃત્તિ ૧ લી]

[પ્રત ૨૦૦૦]

સને ૧૯૨૬

(સર્વ હક પ્રકાશકને રવાનિન છે)

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના.

કુળામલ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ-ખાડ ખાતર-મુરત.

હુમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલા લોકપ્રિય :

રાજ ભરથરી (સચિત્ર પાંચ ચિત્રવાળી) મૂલ્ય	૬-૦
રાક્ષસી-કૂતરો (ડીટેક્ટીવ અદ્ભુત નવલકથા)	૮-૦
મોહિની ઉર્ફે મરિચમ અથવા ડાકુની દીકરી (સ ડી.)	૨-૦૦
ચોકટનો એકકો અથવા કેદીની કરામત	૨-૦

હુન્નર સાર સમુદાય (હુન્નરોથી ભરપુર)
 કાળો પહાડ અથવા ભારતનું ભાવિ (વીન પ્રદર્શન)
 લાલ દીવો અથવા ભાગ્યહીન મિખા-ચુ (સચિત્ર)
 રંગમાં ભંગ કિંવા હર્ષમાં વિષાદ (સ .)
 ધી ન્યુ ફોનોગ્રાફ ગાયન સંપલ્લ ભા. ૧. થી ૧૦
 (લગભગ ૨૫ ચિત્ર સા મનમોહક પુકું)

અડવો (હાસ્ય રસનો હોજ)
 ગુજરાતી ગઝલ સાગર (ગઝલનો ખજાનો)
 હિન્દ કિર્તન (પાંચ ચિત્ર સાથે દેશ કાવ્યો)
 ગજરામાફની વાર્તા (દોઢરા ચોખાઈ રવચ છાપ)
 ચતુરમુંડર શ્રીવિલાસ અથવા મનહર સરળ ગરબ
 . (સારા ઉંચા ગ્લેઝ કાગળની-મનેહર પુઠાવાળી)
 પૃથ્વીરજ ચૈહાણ (સચિત્ર અતિદાસીક કાવ્ય છપાય)
 સાગરની મુંડરી (છપાય છે.)

આ સિવાય બીજા દરેક જાતના વાંચવા લાયક પુસ્તકો
 હિદી અગ્રેજ વાગેરે ત્રીજેર માટે બખે.

ધી ગુજરાતી સાહત્ય મ

સલામતપુના-મુર

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

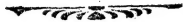
[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૫૩૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૨૫૫૦

વિષય ૬-૩

અડવો

અડવો એક નાનાં ગામડામાં રહેતો હતો. ફક્ત એક ફોઇ
રિ પૃથ તેને અન્ય સંબંધી નહોતાં. જાતનો વાણીઓ હતો. દિવા-
ળ નાણું મધુ એટલે અડવો પોતાની પત્નીને તેડવા જવા તૈયાર
ની ફોઇએ તેને પાંચ શેરની ગોળપાપડી રસ્તે આવા કરી
અને પાંચ રૂપીઆ રોકડા પાંદરેલાં ધોતીઆને છોડ બધાવ્યા
ની કથું. “આઈ! જ્યાં રાત પડે ત્યાં વાસો રહેજો.”

રાત પડહે તે હું કેમ કરતાં જાણુ” અડવાએ પૂછ્યું.
પૂડે ત્યારે રાત પડી એમ જાણવાનું એમાં પૂછવાનું
પોતાની ફોઇએ કથું.

શેરની ગોળપાપડીનું પોટલું હાથમાં પકડી અડવો ધરથી
જોડવાને પોતાની મુસાફરી પણ રસ્તેજ કરવાની હતી.
તાં ચાલતાં અડવો પટેલનાં એક ખેતરને છોડ આવી
ખેતરને એક ખોડીનારૂં મૂકેલું હતું તેમાં એક પણ
સરખાં આઈઓ. ફોઇએ રાત પડે ત્યાં વાસો રહેવાનું

કહેલું હોવાથી એક પગ ખોડીજારામાં અને એક પગ અહાર રાખી અડવો ઉભો. આત્મકિત અડવો ફાઇની આંજીના કેમ કાંચ કરે ?

રાતના હશે વાગ્યા હશે એટલે ઘીથી ભરેલાં કુંડા લઈને ચાર મારવાડીઓ આવ્યા. અડવાને ખોડીજારામાં બેઠેલો જોઈને મારવાડીઓએ કહ્યું, “અહ્યા ફાણ છે રે ? રસ્તામાંથી ખસ. મારગ વચ્ચે કેમ બેઠા છે ?”

“હું છે ! દેવાળીઆના દીકરાઓ ! વાણીઆ છીએ હાહકાર છીએ. અમણાં અરધી રાતે કાં જવાના ?” અડવાએ કહ્યું.

“અહ્યા અહીં ફાઇ ચોરનો ધાક બાક તો નથી ને.” મારવાડીએ પૂછ્યું.

“અરે ગાંડા થીઆ હેડ ! અહીં એવો ધાક હોય તો અમે અગ્ર બુદ્ધિ વાણીઆ અહીં બેઠીએ ખરા કે ? જાઓ ફકર કયરા વગર પેલા જીવારનાં ખેતરમાં બેઠો.” અડવાએ અચ્છલ ચલાવીને કહ્યું.

મારવાડીઓએ “હમણાં અર્ધી રાત તો થવા આવી છે ભાવે આજની રાત ખેતરમાંજ વીતાડીએ, મોટો મરધો બોલતા જઈશું.” એમ વિચાર કરીને તેઓ ખેતરમાં જઈને બેઠા.

રાતના ચારેક વાગ્યા હશે એટલે સોની એ રસ્તે અડવાને ખોડીજારામાં બેઠેલો જોઈને સોનીએ કહ્યું : “ફાણ બેડું છે ? ખસ રે રસ્તામાંથી.”

“ફાણ છે તે વાણીઆ છીએ, વેપારી છીએ, હાહકાર તમે કુંકણીમાના હાહ કાંથી આવવા. હું મને ચોર ચોર

અમણાં અધી રાતે કાં જવાના ? જાઓ પેલા આંખાના માથે ઉપર ચઢીને નિરાંતે બેઠો.” અડવાએ ઉપાય બતાવ્યો.

“અહીં કાંઈ ડર ખર તો નથી ને ? અમારી પાસે જોખમ છે.” સોનીઓએ પૂછ્યું.

“તે તમારી પાંહે જોખમ ને અમે હું વગર જોખમના બેઠો ? અમે ડાઘ માના દીકરા ડર હોય તો જોખમ હાથે અમે અહીં રહીએઓ ખરું કે ? જાઓ અમે જાનામાના પંચાત કપરા વચર મેં કયું તાં જમ્ને બેઠો” અડવાએ હોંશબેર જણાવ્યું.

સોનીઓ આંખા ઉપર ચઢીને બેઠા અને કલાકેક વીત્યો હશે એટલે ચાર ચોર ચોરી કરવા નીકળેલા તે ત્યાં આવ્યા. તેમણે રસ્તા વચ્ચે અડવાને બેઠેલો જોઈને કહ્યું : “એ હકુરાનો દીકરો કીયો વચ્ચે મૂઓ સો ! પાધરો પાધરો વચમાંથી ઉઠી નીત્રો મચ્છુનો હાત પાંચેરી થેઇ જહે.”

જ નથી ઉઠતા લે. હાકાર છીએ વાણીયા છીએ. તારા મનમાં ચોરખોર હમજે, અધી રાતે કાં મરવાના. જનામાના બેઠે ને.” અડવાએ આવેશમાં આવી જમ્ને કહ્યું.

ચોરાના હાથમાં તીર કામડાં હતાં તેના પડે ચોરાએ અડવાને કાપટવા માંડ્યો. એકે કહ્યું : “અહ્યા વાણીયા જ એની પાંહે કંઈ બોલે મારીને લઈ લેઓ.”

એકે અડવાના માથા પરની પાચડી ઉંચડી લીધી એકે બેડા. અને એકે અંગરખો તથા ખીખ કપડાં કઢી લીધા. જવા ની તેવારી

કરતાં તેમાંના એકે કહ્યું, “ચાલો અવે એની પાંહે કંઈ નથી.”

“તારી કને ની ઓહો! હું નાગા ભૂખા દીઠા! આ રેઈ મારી કુખએ પાચેરની ગોળપાપડી બાંધી આપેલી તે.” ગોળપાપડીનું પોટલું બાબુપર ચડેલું હતું તે લઈને બતાવતાં અડવાએ કહ્યું.

ચોરાએ તે પણ લઈ લીધું અને પછી કહ્યું; “ચાલો અવે એની પાંહે કંઈ નથી રહ્યું.”

“ઓહોહો હું અમે વાણીઆ ડાહ્યાના દીકરા હું” રૂપું હાથે રાખ્યા વગર નીકરતા ઓહો. મારી કુખએ પાંચ રૂપીઆ રોકડા આપેલા તે આ રીયા પોતીઆને હોડે બાંધેલા.” ધોતીઆની આગળની પાટલીનો હોડો ઢાઢી બાંધેલા રૂપીઆ બતાવતાં અડવાએ કહ્યું.

ચોરાએ રૂપીઆ પણ લઈ લીધા. તેમાંના એકે કહ્યું, “મારો હરો ગાંઠીયા સે. રૂપીઆ ખોટા લાવી આપણને સેતરતો નથી?”

“હું” અમે હાવકાર, વાણીઆ ખોટા રૂપીઆ રાખતા ઓહો ખાંડ ખાંડ આ જરા ખાંડ, અને તેમ કરતાંઓ તમને બરોસો ની આવતો હોય તો પેલા આખાના ઝાડ ઉપર પારખ-હોનીઓ બેઠા છે તેની પાંહે બંધને રૂપીઆ પરખાવી લેઓ એટલે ઢેકાણે પડ્યું.” અડવાએ ઉપાય બતાવ્યા.

અડવાનું કથન સાંભળીને ચોરાએ એકદમ આખાના ઝાડ ઉપરથી સોનાઓને નીચે નાખ્યા અને તેઓની કને જે હતું તે લઈ લીધું.

ચોરોને સારા તડાકો પડેલો હોવાથી તેઓ અડવાની ગોળ-
પાપડી ખાવા ત્યાંજ બેઠા. ખાતાં ખાતાં તેમાંના એકે કહ્યું: “આ
હઠરી લૂપ્પી કાગેજ છે; મધ કંઈ ઘી બી નથી કે હું?”

“હું કરવા અમથા લૂપ્પું ખાઓ, પેલા જીવારના ખેતરમાં
જીતાં કુંડાં લઇને ચાર મારવાડીઓ બેઠા છે તેમની પાહેથી લી
સાવો ને પછી ખાઓની. મારા હઠરા ભોટ જેવાની અજીજ દોડે
તીયારે કની!” અડવાએ બહાદૂરીથી છાતી કાઢીને કહ્યું.

ચોરોએ સોનીની માફક મારવાડીને લૂટી લીધા. ચોરોએ
ત્યાર પછી ઘી સાથે ગોળપાપડી ખાધી અને પછી ત્યાંથી
ચાલ્યા ગયા.

પ્રભાત થવા આવ્યું એટલે મારવાડી અને સોની મનમાં
અડવાને ગાલો દેતા ત્યાંથી વિદાય થયા.

પટેલનાં જે જીવારનાં ખેતરમાં અડવો બેઠો હતો તેમાં જીવા-
રના છોડવાઓ વરીઆળી જેવા લીલા જણાતા હતા. કોઇ
છોડવાને કણસલાં નીકળેલાં હતાં ને કોઇને હજુ નીકળવાનાં હતાં.
કોઇ કોઇ છોડવાઓનાં કણસલામાં કુંજાં ફાણા પજુ ભરાયા હતા.
અડવાએ વિચાર કર્યો આપણે આ ખેતરમાં આખી રાત ગાળી માટે
આ ખેતરવાળાને કાંઈ પજુ ખદલો આપવો જોઈએ. આ ખેતરની
કાપણી કરતાં એ ખેતરવાળાને વિચારાને કેટલી મહેનત પડશે
માટે લાવને ફુંગ એની કાપણી કરે. પજુ ફાતરડું નહોતું!

પણ અઠવો એમ દિવસ દારી જાય એવો નહોતો. તેણે અઠસ દેડાવી. જુવારનું ખેતર સાચવવા તેમાં એક માળો બનાવેલો હતો. અઠવો તેના ઉપર ચઢ્યો. તે રખવાળે રાજ ધાસ કાપવા માટે ત્યાં દાતરડું મૂકી રાખ્યું હતું, તે અઠવાલાઠએ હાથમાં લીધું અને એકદમ નીચે ઉતરી જુવાર કાપવા માંડી. અઠવાએ એવી ઝડપથી કાપણી ચલાવી કે આઠ વિંધાનાં ખેતરમાંથી ચાર વીંધા કાપણી કરી નાખી. હજુ પણ અઠવો ખાકીની જુવારને ધરણી દાળી દેત પણ એટલામાં ખેતરનો રખેવાળ આવી પહોંચ્યો. તે તે જુવારને કાપેલી જોઈને એકદમ દિગ્મુઢન થઈ ગયો. તે વિચાર કરતો હતો કે આ કેણે કર્યું હશે? પણ એટલામાં ધોતીઆંતો કચ્છો વાળેલો હાથમાં દાતરડું લઈને અઠવો તેની સામે આવી પહોંચ્યો. તેને જોતાંજ રખેવાળે પૂછ્યું. “ આ બધી જુવાર તેં કાપી નાંખી ? ”

“ એ ઉ ઉ ઉ વે, મારા મનનાં એમ કે જુવાર દારતાં (કાપતાં) તમને બહુ મેનત પડે તેનાં કરતાં લાવની હું અહીં નવરો બેઠો છું તે કાંઈ વધવાનો ? વાંકો વાંકો ઢાલરા કરે. આપણા મનથી કે બેઠા કરતાં બેગાર બલો. ” અઠવાએ ઉપકાર કરતો હોય તેવી ઢબે કહ્યું.

અઠવાનું કહેવું સાંભળવાથી રખેવાળે બે ત્રણ લાકડીના સપાટા મારીને અઠવાને કહ્યું. “ હ હ રા ઉંધા ! તને કેણે કમણું ઉત્તું કે તું દોડ ડાપો થઈ જુવાર દારવા માંડી જાશે. જા હ હ રા કરે કર તારે, અહીંથી રસ્તે જતાં જતાં જતાવર (પંખીઓ) ઉડડતો ઉડડતો જશે નીતો ખોલશે કાઢી લાખા. ”

અડવે

અડવાના મનમાં કે પટેલ પાછડી બંધાવશે પણ ત્યાંતો ઉલટા સપાટા પડ્યા. પટેલની આંખાનું પાત્રન કરતો અડવે રસ્તે “હોઓ.....હોઆ.....હોઓ... ..હોઆ.....” એમ પંખીઓ ઉડાડતો ચાલ્યો.

અધીએક માઇલ અડવે ચાલ્યો હશે એટલે રસ્તાની બાજુ પર એક પારધી નળ પાચરી બેઠો હતો. બે ત્રણ પક્ષીઓ નળમાં પડ્યાં હતાં અને બીજાં કેટલાંક અંદર સપાડવાની તૈયારીમાં હતાં એટલામાં અડવે “હોઓ...હોઆ...હોઆ...હોઓ” મુખે બોલતો અને હાથના લટકા કરતો ત્યાં આવી પહોંચ્યો.

અડવાનો હોકાર સાંભળી પારધીની નળમાંનાં બધાં પક્ષીઓ ઉડી ગયાં. પક્ષીઓને ઉડી ગયેલાં બેઠીને પારધીને એવી તો રીસ ચઢી કે એકદમ તેણે અડવાને બોખરોજ કરવા માંડ્યો. અડવાએ કહ્યું: “ભાઇ મને હું કરવા મારે? મને તો પેલા પટેલે જનાવર ઉડાડવાનું કેમલું એટલે હું તેમ કરતો કરતો આવ્યો. ભાઇ આવે તું જેમ કે તેમ કરા.”

પારધીએ તેને ગાંડો બણી કહ્યું “જા, હવે રસ્તે પડ અને ચાલતાં ચાલતાં ‘આમાં પડજો, આમાં પડજો’ એમ બોલતો બોલતો જો.”

ઘરેરે પડેલા સોળને પંપાળતો પંપાળતો અડવે આગળ ચાલ્યો. થોડેક દૂર ગયો હશે એટલે એક કણજીનો એકનો એક છોકરો ઉભર વરસ વીસનો ઘરમાં કંઈ કંઈએ થવાથી કુવામાં

પડ્યો હતો, ત્યાં ધણાં માણસો એકત્ર થયેલાં હતાં. જે જણા અંદર ઉતરેલા હતા અને જે જણા ઉપરથી દોરડું ને માચી કણુખીના છોકરાને કુવામાંથી બહાર કાઢવા અંદર મૂકતા હતા. બાકીના કુવાની આળુઆળુ ઉમેલા હતા. ત્યાં આપણા અડવાબાઈ ‘આમાં પડજો’ એમ મ્હોંએ બોલતા અને કુવામાં હાથ વીંઝતા આવી પહોંચ્યા.

અડવાનું કહેવું સાંભળીને જે ચાર જુવાન કણુખીઓમાંથી થોડો પટેલ બોલી ઉઠ્યો; “એ કીયો છે રધા પટેલ ! મારા હક્કરા વારો? હક્કરાને જરા મેથી પાક જમાડ એટલે બોલવાનું બધું ભુલી જાયજો. જરા કરજો દીલો હારી પેટે. અગાડી જહે તો જે ભાર કપાહ જણે ની પાડેલો ઉતો.”

જે ત્રણ કણુખીઓએ અડવાને પકડ્યો અને મજબૂત હાથે અકેક બળે મૂક્યા સગાવી દીધા.

અડવાએ કહ્યું “ભાઈઓ ! મને કું કરવા મારો ? તમે જિમ કહો તેમ કું તો કરા.”

“તો હક્કરા અક્કલનાં જોયમીર, ‘આવું તમારે કદી ન હોજો’ આવું ‘તમારે કદી ન હોજો’ એમ કતો આ પેલે હીધે રસ્તે હીધો હીધો ચાલેલો જ.” રધા પટેલે હાથ લાંબો કરીને રસ્તો બતાવતાં કહ્યું.

અડવાબાઈએ પોતાની મુસાફરી આગળ વધારી. ગાઉ એક ગયો હશે એટલે એક મોટું ગામ આવ્યું. તે ગામના વાણીઆનો

એકનો એક છોકરો તેજ દિવસે પરણવા જતો હતો. મોટી મામ-
પુમથી વરધોડા નીકળ્યો હતો. આગળ ભુવાનીઆ છોકરાઓ
ચાલતા હતા તેની આગળ અડવાએ જઇને કહ્યું: “આવું તમારે
કદી ન હોજો આવું તમારે કદી ન હોજી.”

વરધોડાની આગળ ચાલતા માણસો એકઠમ ઉભા રહ્યા એટલે
અડવાએ પુનઃ કહ્યું: “આવું તમારે કદી ન હોજો, આવું તમારે
કદી ન હોજી.”

વાણીઆ કાઠી માંના દીકરા ખરા પણ દસખાર હજાર રૂપીઆ
કન્યાના પિતાને આપવા પડેલા અને બીજો ખર્ચ થયેલો તે બૂદ્ધા
એટલે જો છોકરો પરણવા જતો હતો તે લગભગ વીસ હજાર
રૂપીઆના ભોગે પરણવા જતો હોવાથી ‘આવું તમારે કદી ન
હોજો’ એ દસ અક્ષરનો અડવાનો મંત્ર સાંભળી કુપુરચંદે કહ્યું:
“અજો ધૂરમચંદ એ સાળાને જરા ખોસટાં સીખવ, ખોસટાં.”

કુપુરચંદનું કહેવું સાંભળીને ધૂરમચંદ ને માણેકચંદ,
પૂનેમચંદને એમચંદ એમ બળ્બેની ગેડી બંધાઇ. કાંઈએ અડવાને
તમાચો તો કાંઈએ મુછી મારી. તો કાંઈ છેલ્લીઆએ હાથમાં પકડેલી
નેતરની સોટીના ભેચાર ફટકા અડવાના પગમાં લગાવી દીધા. અને
સૌએ પોતાનો કોષ સમાવ્યો. ત્યાર બાદ કુપુરચંદે કહ્યું: “સાળા
મૂરખા હું ટારે એમ કેટા કેટા જા કે આવું તમારે સડાય હોજો,
આવું તમારે સડાય હોજી.”

“વાર સાધ સાહેબ, તીયારે મારવા પેલાંજ એમ જાહી મરવું
કેવું ફેનીં નકામો મારી મારીને લોટ કાઢી લાયજો. ને વરી ક્યકે

અમે વાણીયા અગમ બુદ્ધિ: પ્રાપ્તમાના દીકરા." એમ કહીને અડ-
વાએ ત્યાંથી ચાલવા માંડ્યું.

મામને બીજે નાકે હળમવાડો આવ્યો. ત્યાં કાંઈ હળમનો
એકનો એક પચ્ચીસ વરસનો છોકરો મરી ગયેલો હતો તેનાં શબને
લઈને હળમો આવતા હતા. હળમ બધા આફ્રિકા જઈ આવેલા
એટલે સર્વના 'વાસ્કુડ'માં સોનાનો અછોડો હતો અને તેણે અફેક
મીની ટાંમેલી હતી. કાંધીઆઓ વાતો કરતા વચ્ચે વાત વાતમાં
અપખંશ અંગ્રેજી શબ્દો વાપરતા મડદાંને લઈને આવતા હતા.
અડવો તેઓની સામેજ ચાલ્યો જતો હતો. અડવો છેક નજીક
આવ્યો એટલે કાંધીઆઓએ લલકાર મારી: "રામ કેહો બાપ
રામ" એટલે અડવાએ "આવું ટમારે સડાય હોજો, આવું ટમારે
સડાય હોજો" એ મંત્ર બે હાથ પહોળા કરી કોઈ મહાન પુરુષ
શુભાશીષ દેતો હોય તેની માફક ટોંગ કરીને કહ્યું.

અડવાનું કહેવું સાંભળીને હળમબાપની આંખ ફાટી. એકે કહ્યું,
"અલ્યા ભગાબાપ, આ હરણ કુંભારને મલુનો હાત પાંચેરી કરી
લાખરે ! જે થતાનું જોહો તે થકે. જાણે પચાડ પવન(પોંડ) ની
કમરિલા !"

"અરે મારી હાહુની પચાહ પવનની તે હું વીસાત ! જાણે
એક સફર ની ગેમલા હતા !" જગલાલાપએ એમ કહીને અડ-
વાને પાંસળીમાં બેસાર મુકકા જઠાવી દીધા. અડવો બિચારો જુઓ
મારવા લાગ્યો. અડવાની જુઓ સાંભળીને છેક પાછળથી એક વહ

હજમ આગળ આવ્યો અને બોલ્યો “હઠરા જગલા, જાણ્યો તને
છોટો છે તે. હઠરા એ મરી બરી ગીયો કની તો કાણ તારો બાપનો
બધેથી તને છોડાવવા આવહે ? હારાને પેલા હસીખા પટેલનાં
બેંદરાં બોડવાનું કેયું તીયારે ટાર વાગી, ને અંધ કેવો ચપોચપ
હાથ ચલાવવા મંડી ગીયો. હારા આવું કરતો દેખું પણ કોઇ દહાડો
ખોહાઇ જહે ખોહાઇ ! તારા મનમાં ખાંડ ખાતો આવે પણ !”

ધરડા હંજમનું કહેવું સાંભળી જગલો એક બાળુ ઉમો રહ્યો.
પછી પેલા વૃધે અડવાને કહ્યું; “આવું દુશ્મનનું સદા થજે.”
એમ કહતો કહતો જ. ચાલ ચાલ્યો જ જાં જવાનો હોય તાં. એટલે
પીડા પતે.” અડવો તેને રસ્તે પડ્યો અને હજમો “પાછા રામ કેઓ
ભાઈ રામ” કહેતા રમથાન તરફ રવાના થયા.

અડવો આગળ ચાલ્યો, ચાલતાં ચાલતાં એક નાનુંશું ગામકું
આવ્યું. ગામમાં પેસતાંજ ડેડવાડો હતો, તેમાં આગ લાગેલી હતી.
ડેડાંઓ કાઈક ધારીકે તો કોઇ આંકડી લઈને ઘરમાંથી સામાન
કાઢતા હતા. ડેડાંઓ રહતી હતી અને પાણીનાં બેડાં લાવતી હતી.
છોકરાંઓ છુમાપ્પુમ ને રડારોડ કરી રહ્યાં હતાં. કેટલાક તો ઘરમાંથી
બહાર કાઢેલો બીજનો સામાન તફડાવી જવાની ફિકરમાંજ કપો
કરતા હતા. સર્વે પોત પોતાની ચિન્તામાં હતા એટલામાં “આવું
દુશ્મનનું મદદ થજે, આવું દુશ્મનનું સદા થજે.” એમ કહેતા કહેતા
અડવાભાઈ ત્યાં પધાયા.

અડવાનું બોલવું સાંભળીને તેને એક પૃછયું; “અઇલા તું એ
શું બોલી રયો છે.”

“બીજું હું, અહીં આ આમ લાગી છે તેનું તમારું દરરોજ થીઆ કરજો.” અડવાએ જાણે કોઈ મહાન ગુન્ય ઉઠેલી હોય તેન માથક ઢાવડું મ્હોં રાખીને કહ્યું.

એક ઢેડો કે જે યુરાપીયનનો બપરચી હતો તે બોલી ઉઠ્યો. “યુ શું બકે છઃ યુ હેમ કુલ ઇસ્ટીટ રાસ્કલ બાટલીકા ‘મુચ્ચ’.”

“હેમ અથવા દેવારીઆના દીકરા કાંઈ કાનમાં પૂમડાં ધાવલાં કે હું? મારો હકરો મોટો તીસ્મારખાં આવવો તે વરા જોટપીટ સોટપીટમાં જતો બોલે. કોણ જાણે કાં કમોતે રવડી રખડાને મરી જતો રહે તો.” અડવાએ આંખો ફેરવીને કહ્યું.

“અરે કુનીઆ! આ નાકાને ચઢાવરે કંપાણે કે એનો રાપ કોણ જાણે કાં બેદી જાય અને પડીના છટ્ટા ભાગમાં હારો ચાલનો થાય.” લાલીઆએ કહ્યું.

અડવાને માર મારવાની શરૂઆત થઈ એટલામાં એક બીજો ઢેડો ત્યાં આવ્યો તે બોલી ઉઠ્યો : “ઓ લાલીઆ! હારા અડખૂચ જેવો મારીઆ કરે તે મરી જરી જહે તો આપણને બધાને મોટી-મત્ર ‘ડીફીકલ્ટી લીટી’માં (Difficulty) ઉતારી દેહે. કાંઈ પાછલાં ‘પારણાં’ ભાન બાન રાખહે કે?”

અડવાને ઘેરીને ઢેડાઓ ઉભા હતા તે બધા દર બસી મયા એટલે અડવાને ત્યાંથી સુકિત મળી. દેવલા ઢેડાએ કહ્યું : “જા, આયુ કુરમનને પંજુ નખે હેણુ” એમ કહેતો કહેતો જા.”

“ના અવે હું તમારું કાઈનું કંપણું કરવાનો નથી. મને જોટલા મયલા તેટલા બધા નાગાજ મયલા. હારા માણુક જણીને મેં બધાનું કંપણું કંપરું તીવારે મને જોટલા મયલા તેટલાએ માયરે કની. તમે કંઈ રીયા, ઉતો તમારું કે તમારા બાપનું કે તેના બાપનુંઓ અવે કંપણું કરવાનો નથી. મારા હહરા જે મલે તે મારજ મારે મારજ મારે બીજી વાતજ ની.” અડવાએ ઉતર આપ્યો.

“હારું જા; અમારું કંપણું નખે કરતો પણ કાંઈ ઠેકાણે બરતુ હોય તાં ઓલવજો. ચાલ, જા અવે જાનામાનો ડાપણુ કંપરા વગર. હારો મોટો ડાપણુનું પૂજડું આયવો તે વરી કીયારનો પંચાતી કંપરા કરે.” વાલીઆ દેડાએ છેક અડવાની નજીક જઈને કહ્યું.

કાંઈ પણ જોલ્યા સિવાય અડવાએ પોતાની કૂચ આમળ ચલાવી. અડવો ગામમાં પેટો અને થોડેક ગયો ઓટલે એક કુંભારનું ઘર આવ્યું. ચાલી ચાલીને અડવો યાદી ગયેલો હોવાથી કુંભારના ઓટલા ઉપર ખેડો. જ્યાં અડવો કુંભારના ઓટલા ઉપર ખેડો તે સૂરજ આથમ્યો. અડવાનું સાસરું તેજ ગામમાં હતું. પણ સૂરજ આથમ્યા પછી સાસરે જાય તો કાંઈની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન થાય તેથી તેણે કુંભારના ઓટલા ઉપરજ રાહવાસો રહેવાનો હદ નિશ્ચય કર્યો. અજાણ્યો મુસાફર જણી કુંભાર અને કુંભારણે તેને કાંઈ કોરું કોરું ખાવાનું આપ્યું અને જહારના ઓટલા ઉપરજ પધારી પાથરી આપી. અડવો નિશ્ચિંતતાથી સૂતો. આખા દિવસનો યાદી ગયેલો હોવાથી ધસધસાટ ઉંઘવા મંડી ગયો.

બરાબર મધ્યરાત્રિએ અડવે જાગ્યો. આખા ગામમાં સર્વત્ર શાન્તિનું સામ્રાજ્ય વ્યાપેલું હતું. માત્ર કોઈ કોઈ વખત કુતરાં ભસવાનો કંકશ સ્વર એ શાન્તતામાં વિશેષ પાડતો હતો. અડવે પથારીમાં બેઠો હતો. કુંભારના ઘરની પાછળનો વાડો મોટો હતો તેમાંથી ધૂમાડો નીકળતો હોય એમ અડવાને લાગ્યું. કુંભારના ઘરની દીવાલ પાછળથી વાડામાં જવાનું હતું ત્યાંથી અડવે વાડામાં ગયો. જઈને જોયું તો કુંભારે વાસણો પકવવા બે નેલા સીંચેલા હતા. તેમાં ધાસ કરસાંઠી વિગેરે બળી રહ્યાં હતાં તેમાંથી ધૂમાડો નીકળતો હતો. અડવાએ વિચાર કર્યો પેલા ઢેડાએ મને કહ્યું તું કે: “બળતું આય તે ઓલવવું. એ બિચારાનું બધું બરી જહે. કુંભારને ઉઠાડું. એ બારણા ઉઘાડે, એ આવે એટલે બધું સફાયદ થઈ જહે. તેથી લાવની ઉંજ ઓલવી લાખું. ત્યાં બેચાર સાગઠા પડેલા હતા તેમાંથી એક લાંબો જોઈને અડવાએ હાથમાં લીધો અને એ વાગે એટલે તો બધાં વાસણોનો ભૂકો કરી નાખી બધું બળતું ઓલવી નાંખી પાછો પોતાની પથારી પર નિરાંતે નિદ્રાવશ થઈ ગયો.

પ્રભાતે કુંભાર ઉઠ્યો અને જોયો વાડામાં ગયા તેવી તેની પ્રથમ દૃષ્ટિ નેલા ઉપરજ પડી. પોતાની સર્વ મહેનત બર્થ ગયેલી જોઈને તથા આર્થિક નુકસાન પણ થયેલું હોવાથી આગળને બારણે આવી તેણે બે ચાર કુંભારોને ગભરાયજા સ્વરે બૂમો મારી બોલાવ્યા. અને તેઓને નેલા સંબંધી સર્વ હકીકત જણાવી. કુંભારો માંઝો-

માંહે વિચાર કરવા લાગ્યા કે. “આવું કોણે કયું હશે ?” પુષ્કળ વિચારને અન્તે પણ તેઓ કોઇ પણ પ્રકારના દ્રઢ નિશ્ચય પર આવી શક્યા નહીં.

અડવો હજી નિશ્ચિંતતાથી નિદ્રાનો આસ્વાદ લઇ રહ્યો હતો, તે કુંભારોની ગડબડથી જાગી ઉઠ્યો. કુંભારોને બધાને એકત્ર થયેલા જોઇને પથારી ઉપર બેઠાં બેઠાં ઠડે કંઠેજે પૂછ્યું, “કેમ અયલાઓ, બધા એકઠા થયા છો ?”

“અરે મારા વાડામાં વાહણના બે નેભા હીચેલા હતાં તે, તેમાંનાં બધાં વાહણ કાઢીએ ભાંગી લાયખા ને નેભાઓ ઓલવી લાયખા. એ મારા હૃદયવારો કીયો ઓહે ?”

“અરે કાંઈ જેવા તેવાનું કામ, એતો આ અંદાનું કામ. રાતના વાડામાં બયરા કરે એટલે મેં જાણ્યું કે હવાર થતાં તો બધો કુંભારવાડો જરીને લસમ થઇ જવાનો. તેથી તાં પડેલો એક દાકટે લઇને હું ઉપડો કની તે એક ચપટી વગાડે અરે એક આંખ વીંચીને ઉપાડે એટલામાં તો અધુરું થરતું ઓલવીને બેઠો. મારા કામમાં કાંઈ વાંધો હોય ? એવું બીજાથી ની બને એતો હાથીના ભાર હાથીજ ઉપાડે ઓહોહો.” • જાતી કાઢી રિમત દાસ્ત કરી વીરતવી જ્યોતિથી ચમકી રહેલાં નેત્રોએ કુંભાર સામે જોઇને અડવાએ કહ્યું.

અડવાની બહાદૂરીનાં બહુમાં સાંભળીને કુંભારોએ તેને મ્હોંધાં અને હાથથી પુષ્પાંજલિ આપવા માંડી. અડવાની ઇનામની અભિ-

લાષા મનમાંજ સમાઈ ગઈ. જેમ તેમ કુંભારોના હાથમાંથી મુકિત મેળવી તેણે સસરાનાં ઘર તરફ પ્રયાણ કર્યું.

બાસ્થાવસ્થામાં અડવાનાં લગ્ન થયેલાં હોવાથી અડવો પોતાની વહુને ઓળખતો નહોતો. જમાધરાજનું સ્વાગત કરી અડવાને તેની સાસુએ સુન્દર ભોજન બનાવી જમાડ્યો. અડવો ગમે તેવો હતો પણ તે પ્રેમનો ભૂખ્યો હતો. પોતાની પત્નીને મળવા તેણે પુષ્કળ પ્રયત્નો કર્યા પણ તે સર્વે બર્થ ગયા. ઘરમાં એ ત્રણ આંખો હતી. તેમાં પોતાની પત્ની કંઈ હતી તે પણ તે નક્કી કરી શક્યો નહીં.

રાત્રિ પડી. ઘર અદારના મોટા ઓટલા ઉપર અડવાનો દોહીઓ ઢગાયો. અડવો પોતાની પત્નીને મળવા અત્યંત આતુર હોવાથી ગમે તે પ્રયત્ને પણ પત્નીને મળવું એવો પોતાના મનમાં દૃઢ નિશ્ચય કર્યો. બરાબર મધ્યરાત્રિ થઈ એટલે અડવાએ પાસેનાં ઘરમાં પોતાના સસરાનું કાઢારું હતું તેમાંથી એક વાજરડું ઊડી મૂક્યું. વાજરડું છૂટવાથી કાઢમાં બળભંગાટ થઈ રહ્યો. અડવાની સાળી કાઢમાંનો બળભંગાટ સાંભળી વાજરડું બાંધવા ઉઠી. ઘરનું દાર ઉધડ્યું. દાર ઉધડવાનો ધ્વનિ ચતાંજ અડવાએ વિચાર કર્યો કે મારી વહુ આવી. જેનું બારણું ઉધડ્યું કે તુર્તજ અડવાએ એકદમ ઊડી સાળીનો હાથ પકડ્યો. સાળી એકદમ ચોંકી ઉઠી પણ તે એટલી બધી બીધી હતી કે તેનાથી એક પણ અક્ષર મુખમાંથી કાઢી શક્યો નહીં. અડવાએ તેને છાતી સરસી હાથે અને “અમણાં વેર મને મળવા કેમની આવી ? એવો પ્રશ્ન પૂછ્યો.

અહવાનો ખેલ સાંભળતાંજ અહવાની સાળીને દિશ્મત આવી.
“કાંઈ લાજ કરમ છે કે નહીં? હું તો તમારી સાળી થાઉં.
હરાયાં દોરની માફક આમ શું કરે છો?” એટલું કહીને અહવાના
ગાલ પર બે તમાચા જોરથી ચોટી કાઢ્યા. અહવે પોતાના ગાલને
પંપાળવા લાગ્યો. એટલે તેની સાળી વાહરડાંને બાંધ્યા વિના ધરમાં
પેશી ગઈ. અને એકદમ પોતાની પથારીમાં જઈ સૂઈ ગઈ. અને
થોડીવારમાં નિદ્રાવશ પડી ચઈ ગઈ.

અત્યાર સુધી વાહરડું ગાયને ધાવવામાં રોકાયેલું હતું. પણ
ન્યારે ગાવના આંચળમાંનું દૂધ પૂરું થયું એટલે ગાયે દૂધવા
ને નાચવા માંડ્યું એટલે પાછો કાઢમાં બળબળાટ થઈ રહ્યો.

અહવાની સાસુ જાગૃત થઈ અને તે વાહરડું બાંધવા ઉઠી,
દાર ઉપાડી જેવી તે બહાર આવી કે જેમ બિલાડી ઉદર ઉપર
તરાપ મારવા ટાંપી રહે તેમ બહાર દોલીઆ ઉપર અહવે ટાંપી
રહ્યો હતો. તેણે પોતાની વહુ જાણી ઝડપથી પોતાની સાસુના
બન્ને હાથ પકડ્યા અને તેને પણ છાતી સરસી ચાંપી. અહવાની
સાસુએ ખુબ મારી-“ચોર છે ચોર છે, દોડો, દોડો.” તેની ખુબ
સાંભળીને સામેના એટલા ઉપર મુતેદો એક ભરવાડો દોડી આવ્યો.
અને એકદમ અહવાનાકાને પકડી જમીન સાથે પછાડી તેની છાતી
ઉપર મઢી બેઠો.

આજીબાજીના બીજા માણસો તેમજ ધરમાંથી અહવાની
વહુ, તેની સાળી, સામે, સહારો વિગેરે દોડી આવ્યાં. તેઓ પોતાની

સાથે ફાનસ અને લાકડીઓ લઇને આવેલાં હોવાથી ફાનસનો પ્રકાર પડતાંજ સર્વેએ અડવાને ઓળખ્યો. જે ભરવાડો અડવાની છાતી પર બેઠો હતો તેણે પણ અડવાને ઓળખ્યો અને બોલી ઉઠ્યો. “એહેહે, આતો આપણી ચંચરનો માટી દેખું; એંહ એ મારી હહરી વાશ કેમનું જરી ગીયું!”

અડવાની સાસુ તથા બીજા આવેલા લોકો એક બીજાની સામે જોયા લાગ્યા. અડવાની સાસુએ ખુલાસો કર્યો કે: “ખરો ચોર નાસી ગયો છે અને ભુત્રમાં ભરવાડે જમાઈને ચોર જાણી અંધારે પકડ્યો છે.” પરંતુ અડવાની સાળી આ બધો પ્રકાર પોતાના મનમાં સમજી એકલી એકલી દસવા લાગી.

“એંહ તેમાં મારો હું વાંક! તેં છુમ પાડી ને હું દોડ્યો ને એ મારા હાથમાં આવી ગીયો એટલે મેં એને ચોર જાણી ડાપરાટયો. હું જાણું કે એ તારી પોરીનો માટી થાય નીતો ની મારતે! ભરવાડે અડવાની સાસુ તરફ જોઈને કહ્યું.

એ મામલો એટલેયો ખતમ થયો એટલે સર્વ પાછાં પૌત્રપોતાને ઠોકાણે જઈને સુઈ ગયા.

બીજે દિવસે અડવાની સાસુએ અડવાનો મુકામ ફેરવી નાખ્યો કારણ કે બહારના ઓટલા ઉપર અડવો બેસી રહે એટલે ફળીઆમાં થી જતા આવતા લોકો તેની મશ્કરી કર્યા કરતા. તેથી મુકામ ફેરવીને અડવાને ધરના માળ ઉપર એક પથારી કરી આપી.

અડવો માળ ઉપર બેઠોબેઠો શેખસહીના જેવા વિચારના લેણ દોડાળ્યા કરતો હતો એટલામાં તેની વહુ ચંચળ માળ ઉપર જાણી

લેવા આવી. તેને જોતાંજ અડવો એકદમ તેની પાસે દોડી ગયો. ચંચળે કહ્યું “આધા રહેજો. મને અડશો નહીં, અભડશો.”

“તે કેમ તું કાંઈ ઢેડી બેડી છે હું કે તને અડકવાથી અડકાઈ જાય? એમ હઠ્ઠરી હાની કરી મરે. પાધરી પાધરી મરતી હોયતો મરની. અડવાએ છેક ચંચળની પાસે જઈને કહ્યું:

“અરે મારા હાથ ચોકખા નથી તેથી હું તમને અડકવાનું ના કહું છું. કાંઈ દુતીયાદારીનું જ્ઞાન જ્ઞાન છે કે નથી?” ચંચળે આધા ખસી જઈને કહ્યું.

“આ મારી હાડુ જ્ઞાન વારી આવી. જાણે નાલાં પોસરાં પટાવવા નીકરી. તારા હાથને હું મુંઝારો થેયજો છે, હાથ તો તારા ચોકખા ચાંદી જેવા છે. હું મારી આંખે દ્રઝતું નથી. ને તે કરતાંઓ તારા હાથ ચોકખા ની આવે તો હાથ ની તે મટાડાંથી થોડાં લાખતી. રાંડ ગંદી, હું કાંઈ ઘરમાં પાણી નથી? બયર, એવા કુવડવેડા મારી હાથે ની ચાલહે, મારી મારને ચામડું તો ફાડીજ લાખાંજો. કાલ કાલની વરી ની આપણી હાથે બાલે ની ચાલે, ને જાણે બાપ લાખ ચાલીની તે વરી ગુમાનમાં ને ગુમાનમાં ફરાર કરે, જાણે જીવાતી તો એકલી તનેજ આવેલી ઓહે.” અડવાએ ચંચળની છેક પાસે જઈને રાપભેર કહ્યું.

“વાર, ત્યારે તમે ઉભા રહો હું હમણા હાથ ધેઈને અવું છું.” એમ કહી ચંચળ જાણી લઈને ઝપાટાખંધ દાદર ઉતર્યા નીચે ચાલી ગઈ. અડવો રાહ જોઈ જોઈને થાક્યો પણ ચંચળ માળ ઉપર આવી નહિ ત્યારે નિરાશ થઈને બેઠો, અને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો.

કે એ મારી વજ ની બોલે, ની તો આવવા વગર રેય ની.

બપોરે જમવાની વખત થઇ ત્યારે પાટલા ઉપર બેઠા પછી અડવાએ પોતાની સાસુને પૂછ્યું. “પેલી ઢેડી કાં ગઈ? તમે એ મારા હઠરા ની હારા દેખું. તે તમને કાંઈ દુખરાની પોરી મલીજ ની તે ઢેડીને ધરમાં કામ કરવા રાખી. તમારી અક્કલ કાં બરી ગેઇ અક્કલ! જરા મને તો પૂછવું હતું! જે કામમાં તમારી અકકલ અમાડી ની દોડે તેમાં મારા જેવા ચોકકસ ચતરા માણસની સલાહ લેતાં કું તમને મોરી વાગતી હતી?”

અડવાની સાસુ તેમજ ખીજાં કાંઈપણ અડવાનું કહેવું સમજ્યાં નહીં માત્ર એક ખૂણામાં ઉભી ઉભી ચંચળ હસતી હતી. તે પણ શું કરે? પડે દુઃખને આવે હસવું એવો માટ તેનો હતો.

અડવાની સાળાએ પૂછ્યું, “ઢેડી કઈ ને તમે એ શું વાત કરી રહ્યા છો? અમને તો એમાં કાંઈ સમજણ પડતી નથી, અડવાણ!”

“અવે તમે બહાં અજાણ્યા થઈ જાણે, મારી હાકુનાં લુઆં કમના. કઈ ઢેડી કઈ ઢેડી કું કરી રહી! કઈ તે પેલી માર પર જાણ્યાં લેવા આવેલાં તે, મારાં હઠરાંઓ ને અમરો તમારો અવતાર. અવે મને કાંઈ હેડતું નામે. નીતો ચારીને મારી માથામાં મારી મુકા.” અડવાએ સાલચોળ આંખોએ સાસુજી સામે જોઇને કહ્યું.

કાંઈ જાણે વખતે અડવો કાંઈ નવનું તેર વેતરી બેસે તેથી કાંઈ કાંઈ બોલ્યું નહીં.

અડવાએ જમવા માંડ્યું. કંસાર ને લીનું ભોજન બનાવ્યું હતું. એટલે વાડીમાંનું લી પૂરું થતાં અડવાની સાસુ પાછી લીની વાદી લઇને લી મૂકવા આવી. બીજી વખત બહુ લી નહીં ભેળાએ એમ ધારી તેણે કીણી ધારે લી મૂકવા માંડ્યું. એટલે અડવાએ ચલાવ્યું; “મુકતી હોય તો હમી હમી મૂક. એમ ઉદરડી હું મુત-રાવવા કરે?” એમ કહીને સાસુજનો હાથ પકડી લીની વાદી થાળીમાં ઉંધી વાળી દીધી. બાપી થાળીમાં લીજ લી મધ રહ્યું. સાસુ બિચારી શરમાઇ ગઇ અને કપાટાળે ત્યાંથી ચાલી ગઇ. અડવાએ વિચાર કર્યો હવે આને ખાવું શી રીતે? પણ તે કાંઈ ગાંજ્યો નય એવો નહોતો. બધું દાળ, ભાત, શાક, કંસાર સર્વ થીમાં ચોળી તેણે થાળી મેળાએ માંડી અને બધું પી જઇ થાળી નીચે મુકી.

અડવાની અછલ હેંડીયારી ભેળને સર્વ મેળાએ કપડું દબને હસવા લાગ્યાં. જે પ્રગટપણે હસે તો અડવાભાઇ છુટીને છુટી થાળી મારી મુકે એમાંનો નંબર હતો !

જમી પરવારી અડવો પાછો નાળપર જઈને સૂતો. રાતના પણ અડવાએ ખૂબ ખાધું અને એકદમ નિદ્રાવશ થઇ ગયો. બેરા-બર મધ્યરાત્રિએ અડવો જાગ્યો. કારણ કે તેને હમણાં ઝાડે જવું હતું; પણ ઘરમાં અંધારું ધાર હોવાથી અને આજે રાતના સૂતી વખતે તેને કાંઈ પણ પ્રકારનું અટકાણું ન કરવા બાબતની નોટીસ ઘરમાંથી મળેલી હોવાથી તે એકદમ ગભરાઇ ગયો. તેણે દીવાલની

સળગાવીને જોયું તો એક ખૂણામાં માટીની માટલી પડેલી હતી તેના ઉપર તેની વજર પડી.

તે એકદમ માટલીને ખૂણામાંથી ઉંચકી લાગ્યો અને પથારીની પાસે માટલી મુકી તેમાં જાડે કર્યો.

પણ હવે માટલીને કેવી રીતે બહાર નાખી દેવી તેના વિચારમાં અડવો ગુંથાયો. આખી રાત એ વિચારમાં ને વિચારમાં તેને ઉંઘ પણ આવી નહીં. પણ આખરે તેણે એક ચુકિત શેઠી કાઢી, બપોરે સવાર થવા આવ્યું ત્યારે અડવો એકદમ પથારીમાં ખેડો બધ ગયો અને માટલીને ફડમાં મારી ઉપર ઓઢવાની પીછોડી ઢાંકી દાહર હિતરવા લાગ્યો. ઘરમાંનાં માણસો તે વખતે હિડ્યાં હતાં તેઓએ જાણ્યું કે જમાઈને રાતના કાંઈ અટકચાળું ન કરવાની સખત અબ્દોમાં ચેનવણી આપી હતી તેથી દમણાં રીસાઈ ગય છે. અડવાની સાળાએ પોતાના ભાઈ તથા આપને અડવાણ રીસાઈ ગય છે એવી ખબર આપી; એટલે તેઓ બંને જણા અડવાની પાછળ દોડ્યા. અડવો આગળ દોડે અને પેલા બે જણા અડવાની પાછળ દોડે અને: “ ઉમા રહો અડવાણ, ઉમા રહો અડવાણ ” એમ પાછળથી ખૂબો મારે પણ અડવો કેમ કર્યો ઉભો રહે નહીં.

અડવાને ફડમાંની માટલી સાચવવાની હતી તેથી તે થાકી ગયો અને ગામથી થોડેક દૂર જઈને ઉભો રહ્યો. તેના સાળો અને સસરા પણ આવી પહોંચ્યા. તેમણે અડવાને કહ્યું “ તમે આમ ખેડે માથે કાં જાઓ છો ? શું રાતના તમને કહ્યું તેથી ખોટું લાગ્યું. ? સાચો,

બેરાંતો હોયજ એવાં, તેની વાતો આપણને મરદ માણસને-સાંભળતાં શી રીતે પાલવે ?”

અડવે બોલ્યો : “ તમે તમારે જાઓ છું પાછળથી આવું છું.”

પેલા બે જણાએ અડવાની ઓઢેલી પીછાડી પકડી અને રક-
ઝક કરવા લાગ્યા, સવારના પહેરમાં લોકો જંગલે જતા હતા તેપણ
કેટલાક ત્યાં એકઠા થઈ સસરા જમાઈની રકઝક જોવા લાગ્યા.
અડવાને પુછકળ વિતવ્યો પણ તે એકનો બે થયો નહીં. એકઠા
થયેલા લોકો અને પેલા બે બાપ દીકરા એમ અડવાને બાઝ્યા.
અડવે તાણે સીમ ભણી અને લોકો તાણે ગામ ભણી. એવી
બેંચાબેંચમાં અડવાએ છુપાવેલી માટલી કુટી ગઈ અને બધું ત્યાં
નરક નરક થઈ રહ્યું. જે લોકો અડવાને મનાવવામાં સામેલ થયા
હતા તેઓ અધા ખરડાઈ ગયા. અને બિચારા ખશીઆણા પડી ગયા.

સર્વેએ તળાવમાં નાંવા જવાનો ઠરાવ કર્યો. અને તળાવ તરફ
ચાલવા માંડ્યું. બધા આગળ ચાલતા હતા અને અડવે પાછળ
ચાલતો હતો. રસ્તે આવતાં એક જુવાનીઓ મળ્યો તેણે અડવાને
પૂછ્યું : “ તમે બધા આ વેળામાં ક્યાં જાઓ છો ?”

અડવાએ કહ્યું : “ એનો તમારા ગામના વીરચંદ વાણીઆનો
નાનો જમાઈ મરી ગયો તેથી તળાવે ‘સનાન’ કરવા જઈએ છીએ.
તમે જરા વીરચંદ શેઠને ત્યાં જઈને કહી દેજો.”

પેલો માણસ ત્યાંથીજ બિચારો પાછો ફર્યો અને વીરચંદ
શેઠને ત્યાં જઈ તેની ધણીઆણીને કહ્યું : “ અરે ! તમે બેસી શું

રસાં છે. કે તમારે જમાઈ જે સુલખી સાથે પરણેલો. તે કાલનો મરી ગયો છે. વીરચંદ શેઠ, અડવાણ અને ગામમાંના બીજા કેટલાક માણસો તળાવે હમણાજ સ્નાન કરવા ગયા છે.”

બેરાંઓ તો બિચારાં છેડા વાળાંને બેઠા. આબુઆબુની તેમજ ગામમાંની બીજા કેટલીક સ્ત્રીઓ પણ વીરચંદ શેઠને ત્યાં આવી અને રડવા કુટવાની તેઓએ ઠીક ઝગડી મચાવી.

અડવે, તેનો સસરા વીરચંદ શેઠ, તેનો છોકરો, વિમેરે સ્નાન કરીને ઘેરે આવ્યા તો ત્યાં બેરાંઓને આંગણમાં રડતાં કુટતાં જોઈને તેઓએ વિચાર કર્યો કે નકકી કાષ આપણા સગામાં મરી ગયું હશે. તેથી તેઓએ પણ સામેથી પોક મૂકી. મરહોને સામેથી રડતા આવતા જોઈને બેરાંઓને થર છુટયું. તેમણે જાતીઓ બાગી નાખવા માંડી, અને એક હોંસીલો બાઈડી હતી તેણે તો રાજબી પણ માંડી દીધી. મરહો રડતા રડતા આવીને ધરની બહારના જોડલા ઉપર બેઠા.

જે બાઈડી રાજબી ગાતી હતી તેમાં અડવાને ખામી જણાઈ. કાષપણ બાબતમાં બુલ થતી અડવે જોઈ શકતો નહીં. તે એકદમ ઉઠ્યો અને બેરાંઓની વચમાં બરાબ જઈને તેણે એક નવીન રાજબી ગાવા માંડી :—

“મરણો ખોલ્યોરે મધરાતનો

“ખોટાના કુંવર મુખા કેમ જાણીએ,

“હાટે પડી હાતાશરે-મરણો ખોલ્યોરે મધરાતનો.”

સર્વ સ્ત્રીઓ માતી અને કુટતી એકદમ બધે થઈ ગઈ અને અડવાની સામેજ જોઈ રહી. અડવે તો જાણે કાંઈ વીર યોધ્ધા રથભૂમિપર ઘડુનો સંહાર કરતો હોય તેની માફક હુમો રહ્યો હતો. હજુ પણ તે ગાતો હતો:—

“ભાઈ દોશીડા ઉધાડ તારં દારરે,

“કાપડ કાઢોરે મોંઘા મુલનાં

• ના કહીશ તારાં કાપડ કેરં મુલરે—મરધો બોલ્યોરે
મધરાતનો.”

બેએક પુરુષો ઓટલા ઉપરથી ઉઠ્યા અને અડવાને એકદમ ઝાલ્યો તો પણ અડવે તેઓને ગાંઠતો નહોતો, તેતો હજી આગળ રાજગી ચલાવતો હતો કે:—

“ભાઈ સોનીડા ઉધાડ તારં દારરે

“સોનું કાઢોરે મોંઘા મુલનું;

“ના કહીશ તારાં સોનાં કેરં મુલરે—મરધો બોલ્યોરે
મધરાતનો.”

અડવાને જેમ તેમ બે ચાર મરદોએ પંડગીને ઘરમાં અપ્પર્યો અને એ ગાંડો થઈ ગયો છે એમ ધારી તેને દોરડાં વતી બાંધી એક મનખૂત ચાંલણા સાથે બાંધી દીધો.

જ્યારે સ્ત્રીવર્ગ રહી કુટીને પરવામો ત્યારે વીરચંદ શેઠે તેની પત્નીને પૂછ્યું: “આપણા જમાણને શું થયું હતું?”

“તે હું શું જાણું? પેલા સાથે કહેવડાવું હતું તે!” અડવાની સાસુએ કહ્યું.

“અરે મેં તો કાઠની સાથે કહેવડાવું થે નથી ને કાંધએ નથી.” વીરચંદ કહ્યું.

“ત્યારે તમે તળાવે ન્હાવા શું કામ મચાહતા?” શેઠાણીએ પૂછ્યું.

શેઠ અડવાના પરાક્રમની બધી હકીકત શેઠાણીને કહી સંભળાવી, ત્યારે જ તેઓએ જાણ્યું કે જમાઈ મરી ગયો નથી, બિચારી ગુલબી-અડવાની સાળીને ફેડી નાંખેલી બંગડીઓ પાછી પહેરાવી અને અડવાના મહાન કાર્ય (!) ની સર્વે તારીફ કરવા લાગ્યા.

વીરચંદ શેઠ અને શેઠાણી બન્ને અડવાને માટે બહુજ અફસોસ કરવા લાગ્યા અને આવો જમાઈ આપણને ક્યાંથી મળ્યો તેને માટે બહુજ દિવગીર થવા લાગ્યાં. અડવાની વહુ ચંચળ પણ આવા અક્કલહીણ સ્વામી સાથે શી રીતે જન્મારો જશે તેને માટે બિચારી સંતાપ કરવા લાગી.

વીરચંદ શેઠ અને શેઠાણીએ હવે અડવાને પોતાને ધેરથી વિદાય કરવાનો ડરાવ કર્યો અને અડવાને કહ્યું. “તમે હવે અહીંથી જાઓ. હમણાં અમે ચંચળને મોકલવાના નથી.”

“તે ની કમ મોકલો? શું ધેરી તમારા બાપની છે? એ તો મારા બાપાની છે. તે મારા બાપની સિદ્ધતને હું એકલોજ હકદાર વારસ છેઉં. તે મારો બાપ મને પરણાવીને એ ધેરી આપી અથેલો તે હું તમારે તાં રાખી મુકવા? માટે એમ ની ચાલે. ગમે

તેમ કરો પણ હું તો અહીંથી મારી બેરી ને લેઈને જ જવાનો ! તમારે ગમે તો આ કાને હાંભરો કે પેલા કાને હાંભરો.” અડવાએ લાંબા લાંબા હાથના લટકા કરીને કહ્યું.

બીજા બધાંએ અડવાને બહુએ સમજાવ્યો પણ અડવાએ કાઠનું કહેવું ગણ્યું નહિ. આખરે ધરનાં બધાં માણસોએ એવો ઠરાવ કર્યો કે ચંચળે એને ગમે તેમ સમજાવવો અને પછી અડવાને વિદાવ કરવો.

બીજે દિવસે અડવાની સાસુ માંદી પડી. શેઠને અને તેના દીકરાને હાંત્ર કારણસર બહારગામ જવાનું થયું. ચંચળ શેઠાણી પાસે બેઠી બેઠી માખો ઉગાડતી હતી, એટલામાં અડવાભાઈ માળ ઉપરથી નીચે ઉતર્યા. ચંચળને શેઠાણી પાસે બેસીને માખો ઉગાડતી બેઠીને તે એકદમ બોલી ઉઠ્યો: “અરે રાંડ ઢેરી તું આહીં મારી હાલુ પાહે કેમ બેઠી છે ? ઉઠ, ઉઠ, એતો હું માખીએ ઉગાડા તાર કંઈ કામ નથી.”

ચંચળ ત્યાંથી ઉઠી ગઈ એટલે દૂવાલ લઈને અડવો માખ ઉગાડવા બેઠો, અડવો માખો ઉગાડે અને પછી આવી આવ્યાને બેસે. થોડીકવાર તો અડવાએ માખો ઉગાડી પણ પછી તે માખ ઉપર ગુસ્સે થયો. કપડાં ધોવાનો લાકડાંનો પાયો ત્યાંજ પાસે પડેલો હતો તે આપણા અડવાએ હાથમાં લીધા અને શેઠાણીના શરીર ઉપર નાંખી જગ્યાએ માખ બેસે ત્યાં ધખોધખ લગાવવા મંડી ગયો. બેત્રણેક પાયા શેઠાણીને માથાં એટલે તો શેઠાણીએ મોટો ખરાડો પાડ્યો.

બુમ સાંભળીને તેની બન્ને દીકરીઓ દોડી આવી. અડવાને પાસે લઇને પાસે બેઠેલો જોઇને બન્ને જણીઓએ લજ્જાનો ત્યાગ કરી અડવાના હાથમાંથી પાયો ખુટવી લીધો અને મુલાખે પૂછ્યું: “અડવાણ, શું કરેા છો. ?”

અડવાએ કહ્યું: “કેમ શું કરેા છો ? આ મારી હાકુ માખી-ઓને ઉડાડી ઉડાડીને માકયો. તે વરી આપણું કંપણું તો માને ની. પછી લઇ પાસેને આવડ્યો. ને તે એક કપાટે મારી હાકુને જુમે પડાવી. તમે હો રાંડો હું તમારા મનમાં જાણુતી ઉતી ? અમણું એમ ફાપલી કૂધી કરેા છો પણ રાંડો માટીને તાં જહો કની તાં તમારા હો એવાજ હાલ થવાના. હું તમે મને બાયલો હમજો, એમ ?” અડવો એટલું બોલીને ઉડ્યો અને એકદમ ચંચળ અને મુલાખની પાછળ દોડ્યો. તેઓ બન્ને બિચારી નાહી અને પાડો-કીના ધરમાં પેશી મઈ. તે થોડીવારે તેઓ પાછી ધરમાં આવી અને પોતાની માને જે જે જગ્યાએ પાયો વાગ્યો હતો ત્યાં કાંઈક આશડ ચોપડ્યું.

રાત પડી. આજે તો ચંચળે પોતાના સ્વામીને ગમે તેમ સમજાવીને વિદાય કરવાનો દૈદ નિશ્ચય કર્યો હતો. તેથી બપોરે બધાં ઉધી ગયાં ત્યારે તે એકલી માળ ઉપર અડવા કને મઈ. ચંચળને જોતાંજ અડવો જુમ મારી ઉડ્યો: “અરે, મારી હાકુ આ દેડી તો આ ધરમાંથી જતીજ નથી.”

પણ ચંચળ તેનાથી ડરી જાય એવી નહોતી. તેણે એકદમ હાથમાં આલેલી સોટી વડે કાંઈ પણ બોલ્યા વિના અડવાને ભેચાર સમજા

લગાવી દીધા. માર મડો દાતાર એ કહેવત પ્રમાણે અડવો એક-
કમ ચૂપ થઈ ગયો અને ચંચળને પગે લાગવા માંડ્યો.

ચંચળ ધીરે રહીને અડવાની પાસે બેઠો અને કહ્યું: “ભુઓ,
હું તમારી વધુ થાઉં. મને ઢેડી ઢેડી જ્ઞાન કલા કરો છો !”

“અરે પણ તું મારી વધુ થતી હતી તો આટલા દહાડા કપી
મને કેમ ની કેયું ? ને બ્યારે તું મારી વધુ હતી તો પછી ને દહાડે
અહીં મારપર છાંણું લેવા આવેલી તે દહાડે હું કરવા એમ કેતી
હતી કે મને અડતા નોખે હેં—મારી હઠરાવારી એમ કરીને મને
છેતરવા આવી એાહે કેમ ? જાણતી એાહે પણ કાંધા તો તોડીજ
લાખા ને.” અડવાએ આંખો ફેરવીને કહ્યું.

ચંચળે પાછી સોટી દેખાડી એટલે અડવો પાછો ચૂપ થઈ
ગયો. ત્યાર પછી ધીરે રહીને ચંચળે પૂછ્યું: “વારુ, તમને કંઈ
વાત આવડે છે ? કાંઈ વાત આવડતી હોય તો હું જાણું કે તમે
ખરા અક્ષયવાન છો ! નહીં તો કાંઈ નહીં.”

“એાહે, એમાં હું, તું કેમ તો વાત તો એકતી એકવી કરું.”
એમ કહીને અડવાએ સિદ્ધાસવ, બત્રીસીમાંની સાંજળેલી એક વાતા
કહેવાની શરૂઆત કરી ;—

“અહીં હાંબરે કે ! કોઈ એક ગામમાં એક આંધરો ને એક
લુઓ એમ બે જણા રહેતા હતા. એક દિવસ લુઓએ પેલા
આંધરાને કેયું મારા પગ ની મલે ની તો કોઈ પરદેશમાં કમાવા જતો.”

“ત્યારે આંધરાએ કહ્યું : “તું” ખલા ઉપર બેઠી જા અને મને રસ્તો દેખાડવા કરજે. એટલે હું તે આધારે ચાલ્યા કરા.”

“અન્ને જાણાએ એવી મનસુખે કરીને આંધરાએ લુલાને ખલા ઉપર બેઠાડ્યો અને પોતાની મુસાફરી શરૂ કરી. જતાં જતાં તે બેઉ જાણા એક શહેરમાં આવી પહોંચ્યા એટલે રાત પડી એમ એટલે શહેરના દરવાજા બંધ થેઈ ગયા. એટલે પેલા બેઉ જાણા રાતની રાત દરવાજાની બહાર પડી રયા.

“અવે તે શહેરમાં એક રાજા હતો તેને એક છોકરી હતી. તે છોકરીને જાતાએ એક મોટો મહો હતો તેથી તે છોકરીને કોઈ પરણતું નહીં. રાજાએ કોઈ રાજાના પોત્રા અથવા કોઈ સરદારના દીકરા સાથે તેને પરણાવવા બહુ મહેનત કરી પણ કોઈએ પૂરું એવી મહાવાળી પોરીને પરણવાનું કબુલ કીધું નહીં. તેથી રાજાએ એવો ઠરાવ કર્યો કે સવારના પહોરમાં શહેરના દરવાજામાં જે કોઈ પહેલો મરદ આવે તેની સાથે છોકરીને પરણાવી દેવી.

“સવાર થયું અને જ્યાં દરવાજા ઉઘડ્યા તેરાજ પેલો આંધરા અને લુલો અન્ને જાણા હાથે દરવાજામાં પેઠા. રાજાએ ઠરાવ પ્રમાણે પોતાની દીકરી પરણાવવાતો પોતાનો ચિયાર પેલાઓને કહી સંભારાવ્યો.”

“અલી દુદાંબરે કે કે હિંમવા માંયડું ? રાજાએ પછી માંડવે બંધાવે અને પેલાઓને પરણાવવા બોલાવ્યા. પણ પેલો લુલો આંધરાના ખલા ઉપરથી ઉતરેજ નહીં. તેથી અન્ને જાણા જેમ ઘેરથી નીકળી હતા તેમના તેમ આવીને માથરામાં બેઠા.

“પણી રયા પછી રાજાએ તે લોકાને રવા માટે એક ઘર આપ્યું. એક દિવસ લૂણાએ રાજાની ઊંઘની કહ્યું. “આપણે આ આંધરાને મારી લાખીએ તો પછી આપણે મોજ મગ્ગ કરીએ. તેથી લૂણાએ કન્યાને કહ્યું કે ‘આપણા બારણામાં એક મરી ગયેલો દાપ છે તે ઉઠાણીને આંધરાને પાછાએ તો એની કુંઠી તીકરી નય’ આંધરો એ વખતે પાદરે ગયેલો હતો તેથી લૂણા અને પેલી કન્યાનો પેચ તે જાણવા પામ્યો નહીં.”

“પછી એક હાંધામાં તે સાપના કકડા કરીને મહી પાણી રેડી ને ચૂના ઉપર ઉઠાવવા મુયકા. આંધરો પાદરે જઈને આમલો અને પાછો પોતાને ઠેકાણે બેઠો. થોડીક વાર થઈ એટલે આંધરાએ પેલી રાજાની પોરીને પુચ્છું, “અલી હાંધરે કે? મને બોલિ જુખ લાગેલી છે માટે કાંઈ ખાવાનું આપ તો આપ.” રાજાની પોરીએ કહ્યું; હમણું તો હું ખાવાનું છે કાંઈ પણ નથી એમ કહીને તે પછી લૂણા પાદરે જઈને બેઠી. આંધરાને જુખ જુખ લાગેલી એટલે તેને કાંઈ ચેન પડ્યું નહીં. તેથી તે હાંધાં મારતો ચૂસા હોડે મયો. ચૂસા ઉપર સાપના કકડાનું હાંધું ઉઠાવું ઉતું તેના ઉપરનું હાંધું ઉઠાવ્યું. આંધરાએ જાણ્યું કે કાંઈક મહી ખાવાનું હશે. આંધરો અંદર હાંધામાં જોઈ રહ્યો હતો. તેને પેલા સાપના ઝેરની ગરમી લાગી એટલે તેના આંખના પડળ ઉઘડી ગીયાં અને આંધરો હતો તે દેખતો થયો. દેખતો થતાંજ તેણે હાંધામાં સાપના કકડા જોયા એટલે તો એકદમ ગુસ્સે થયો અને દોડતો લૂચો અને

રાજની ઊંઘરી બેઠેલી હતી ત્યાં ગયો અને એકદમ લુલાના પગો પકડીને તેને રાજની પોરી ઉપર અડાવ્યો. રાજની પોરી ઉપર અડારતાંજ તે કન્યાનો મસો ખરી ગીયો અને લુલાના પગોની નસો છુટી જવાથી તે પણ ચાલતો ચાલ ગયો. એમ તણે જણાંતી ઓડો જતી રહી, એટલે પેલો આંધળો ને લુલો બેઠે જણા તકરાર કરવા લાગ્યા. એક કહે કે મારી ઘેરી, ને બીજો કહે કે મારી ઘેરી, ત્રીયારે તું બહુ હુશીયાર દેખું ત્રીયારે કેની એ ઘેરી કાની ચાલ ?

ચંચળ વિચારમાં પડી ગઇ. પણ તેને ઉત્તર આપવાનું સુઝ્યું નહીં. ધડીબર મારો વર મરખો છે એ પણ તે જુલો ગઇ અને તેનાં મોં સામેજ જોઇ રહી. ચંચળની એવી સ્થિતિ જોઇને અડવાએ કહ્યું : “રાંડ, મરખડોની પેઠે મારી હામે ડારા હું પીપલાયવા કરે? તું બોલે અક્કલવારી ને ડાઇ ડમરી દેખું તે બોલની હવે, એ ઘેરી આંધરાની કે લુલાની ?”

“મને તો બપૂરું નથી આવડતું, તમેજ કહોને. હું કાં કહું છું કે હું અક્કલવાળી, તમારા મરદો જેટલી અકકલ કાંઈ અમારા ઘેરામાં હોય ? તમેજ કહોને. હું હારીને તમે જીત્યા. પછી કાંઈ છે ?” ચંચળે નમ્ર સ્વરે કહ્યું.

“તો એમ બહી મરની. મારાં હઠરાં હું આયવો ત્રીયારને અને બધાં વગર અકકલનોજ હોશ્યા કરે તે પેલાંથી વિચાર કરવો છતાંની? લે ચાલ ઓહો જેમનું બપૂરું તેમનું, પણ હવે હાંબર. પેલી

પેરી તો લુલાની. કમકે આંધરા ઉપર બેઢીને લુલો પચુવા બચેલા, તેથી આંધરા તો થોડો અને લુલો વરરાજી થીઓ. બન્ને જણા છુપારે લડતા લડતા રાજા પાહે ગીયા અને તાં અધી વાત કરી તીયારે રાજાએ પોતાની પેરી લુલાને હોંપી દીધી અને આંધરાને કાયડો કુટાડીને. મારા હઠરામાં એકમાં અકકલની તો— જાત ની મલે ને વરી વરણુગી કયરા કરે. હે લુલ્હિ કાષ્ટના બાપની ? એમ તીયારે !” અડવાએ જાતી કાઢીને ચંચળના ગાલ ઉપર એક તમાચો ચોઢી કાઢી અભિમીન સાથે કહ્યું.

ચંચળ બિચારી કાંઈ બોલી નહીં. પણ ધીરે રહીને તેણે કહ્યું : “પણ તમે અહીંથી તમારે ઘેર કયારે જવાના ?”

“પણ તેમાં મને કું કમા કરે. મને તો મારી ફાંસીએ કપલું કે પહોને લીધા વગર આવતો નાખે. એટલે તને લીધા વગર હું કમે કરતાં અહીંથી નહીં જઈશું. તું જે આવતી હોય તો આપણે કાલે હવે આંધરા અહીંથી આલ્યાં જઈએ. બોલ હે તારી મરજી ?” અડવાએ આજરેથી ન જવાનું કારણ જણાવ્યું.

ચંચળે અડવાને બહુએ સમજાવ્યો પણ તેણે ચોકખી જવાની ના પાડી. આખરે અડવાથી તેના સાસુ સુસરા કંટાળ્યાં એટલે ચંચળને અડવા સાથે મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો. તો પણ ખીજે દિવસે અડવાતી સાસુએ અડવાને કહ્યું, “તમે હમણાં જાઓ અને એમ મોકલકા માણસને મોકલજો તેની સાથે ચંચળને મોકલીશું. તમારી સાથે નહીં મોકલીએ.

“એ હેં હેં હેં ! મારી હાથ તું વળી હું જોઈને વાત કરતી
ઓહે ? આ મારા કરતાં ખીજે તને કાણુ ચોકકા માણુક મલવાનો
જે તેની હાથે મોકલવાની ? હું મારામાં કાંઈ અકલ નથી ? કાલે
રાતના મેં વાતમાં ને વાતમાં તારી પોરી મારી વહીને હરાવી
દીધેલી. મારા જેવો કાચો ડમરો કાંઈ હોધી તો લાવ ! છાની માની
પતરાજી કચરા વગર પોરીને તીયાર કર. હવે હું ચોખવાનો નથી. ખસ,
વહી વગર રેવાઈ તેમ નથી. મને અઈ આવવાનેઓ. ફેટલા દાઢા
ચક્ર ગીયા. ખસ હું તો આજેજ જવાનો.” અડવાએ સામુજીને
ફરમાવ્યું.

ખીજે દિવસે ખન્ને જણાને-અડવાને ને ચંચળને-ત્યાંથી વીર-
મંદ શેઠે કંટાળીને વિદાય કર્યો. જતી વખતે શેઠાણીએ અડવાને
હીખામણુ દીધી કે, “જો જો ચંચળને સાચવજો, એને દુઃખ દેતા
નખે ને રસ્તે પણ સાચવીને જજો. જો જો કાંઈ ઠેકાણે પાછા
અકલનો ભાંગે ભાંયે વાટતા નખે.” ને પછી ચંચળને કહ્યું:
“ચંચળ, સાચવીને જજો. આપણી ગાલ્લી તને મુકવા આવે છે તે
ખન્ને જણા સંભાળી ને જજો ને કાંઈ મુખ દુઃખ પડે તો મને કહે-
ડાવજો. ને સહીસલામત પહોંચી જાઓ એટલે ચિઠ્ઠી આપણા ગાડા-
વાળા સાથે લખી મોકલજો.”

અડવો પોતાની ઘેરીને બાંધી ઘેર આવી પહોંચ્યો. એટલું વળી
સારું થયું કે રસ્તે તેણે પોતાની અકલનો ઇસ્કાતરો કાંઈ જગ્યાએ
ખાલી કર્યો નહીં.

એક દિવસ અડવાને ત્યાં બે ચાર મેમાન તેની જાતના એટલે મારવાડી વાણીઆઓ આવી પહોંચ્યા. અડવો કાંઈ પણ કંઈ કરતો નહીં, એટલે ઘરમાં આવવાનું નહોતું; પણ મેમાનને કાંઈ ખવડાવ્યા સિવાય માલે? અડવાની વહુ ચંચળ બહુ હુશીયાર હતી. તેણે જીવારનું ભડકું રાંધ્યું અને અડવાને બોલાવી મેમાન સાથે ફવી રીતે વર્તાવું તેની પાઠી સમજણ આપી અને પછી મેમાનોને જમવા બોલાવવા આમલે બારણે મોકલ્યો.

આમજની પરસાળમાં ચારે મેમાનો આડા થઈને પડ્યા હતા ત્યાં આવીને અડવાએ પોતાની ખાસ ફરમાસ મારવાડી ભાષામાં કહ્યું: “એ...હજરી મલજ, અનરાજજ, જીવાર મલજ, ગરબડ ચંદજ, સલો, સલો!”

પેલા મેમાનમાંના એકે પુછ્યું “કાંય હે, શેઠજ કાંય હે?”

અડવાએ કહ્યું: “અરે કયા કહું?”

મેમાને કહ્યું: “પન થયો કાંય હે શેઠજ”

અડવો બોલ્યો: “જીવારચંદરો બેટો, ભડકાયંદજ આબો હે! કાષરોટપુરમે ઉતર્યો હે! ચલના હો તો ચલો નહીંથો ચેટપુરમે જાતો હે! તે શીતલપુરમે ફરતો હે!”

પેલા આવેલા પરાણા સમજ્યા કે કાંઈ બીજો નવો મેમાન ઘરમાં આબો છે. તેથી જમવા ચાલો નહીં તો બધું રાંધેલું તેના પેટમાં જઈ રહેશે અને પેટમાં હંડું થઈ જશે તેથી ચારે જણા

એકદમ ઉઠ્યા અને ઉતાવળા ઉતાવળા હાથે પગ ધોઈને જમવા બેસી ગયા. જમ્યા પછી મેમાન આવેલા વાણીઆઓ સમજ્યા કે મારા બેટા અડવાએ શેર શેર ઘીને બદલે જુવારની રાખડી જમાડી પતાવ્યું તેથી તેઓ રહેવાના હતા પણ જ્યાં ઘી ખાવાનું ન મળે ત્યાં મારવાડીઓ કેમ રહે ? એટલે ચાલ્યા ગયા.

અડવો આખો દહાડો શેર બેસી રહેતો અને કાંઈ પણ કાંઈ કંઈ ન કરતો હોવાથી તેની ફાઈએ એક ગૃહસ્થ માણસને શેર તેને તોફારીએ રખાવ્યો. અડવો કાંઈ જાણું બહુતો નહોતો એટલે ગૃહસ્થને ત્યાં તે ધરતું કામકાજ કમી કરતો. એક દિવસે પેલા ગૃહસ્થને કાંઈ મિત્રની છોકરીનાં સગનમાં જવાનું હતું તેથી તે અડવાને પણ સાથે લઈ ગયો. રાતના આંગણામાં સર્વે જમવા બેઠા. ભોજન કંસાર થીનું બનાવેલું હતું. આંગણામાં બધે રેતી, પાથરેલી હતી. અડવાની પત્રાણીમાં બધાની સાથે ધી પીરસાણું અને ઉપરથી ખુરું પણ પીરસાણું. અડવો મોટા હાથે કંસારમાં ધી તથા ખાંડ ચોળવા મંડી મચો એટલે બાજુ કાણી થઈ અને કંસારમાં રેતી ભેગાઈ. તો પણ આપણો અડવો વિચાર કરવા લાગ્યો, કે 'સાલા ખાંડ દલનારાઓએ અંદર કવી મોટી ખાંડ રેવા દીધી ? સાલાને બરાબર ઝીલી દરતાં કું થીયું આહે ?' જેમ તેમ અડવો બધાની સાથે જમી ઉઠ્યો.

સર્વે જમીને જમરે દિવાન માનામાં પાન ચેપારી ખવા મીઠા ત્યાં અડવો આવ્યો અને બધાની વચમાંજ પોતાના કાંઈના મિત્રને

પુછ્યું: “હેઠ્ઠા ! આ ખાંડ કેમ મારી હઠરાવારી એ દરેકી કે મધ્ય બધી ખાંડ મોટી મોટી રવા દીધેલી ! મને બતાવો તે મારી હાકુને કે એકી દીક તેનું કાચું બાગી લાખું.”

શેડ કહ્યું: “અમારા કાંઈનામાં મોટી ખાંડ નહીં આવી એ તારામાં ક્યાંથી આવી ? ખાંડ તો તૈયાર દળેલું બુરું આપ્યું હતું !”

અડવાના શેડ કહ્યું: “એરે મુરખા તારી પત્રાણી કાણી બાણી મધ્ય હશે તેથી તારા ખાવામાં રેતી આવી હશે. બાકી ખાંડમાં સૌ કાંઈએ ન હતું.”

અડવો અને તેના શેડ બન્ને જગનમાંથી પાછા પોતાને ઘેર આવ્યા. એક દિવસ અડવાના શેડને ત્યાં કાંઈ એ મહેમાન આવ્યા. શેડ કાંઈ કામમાં રોકાયેલા હોવાથી કંટાળી રહ્યા હતા, ત્યાં જઈને અડવાએ કહ્યું :

“હેઠ્ઠા ! હેઠ્ઠા ! આપણે તાં કાંઈ એ પરાણા આવ્યા છે તે ઘરમાં આવીને બેઠા છે.”

શેડ મુસ્તામાંજ અડવાને દસ્મારી દીધું કે : “આવ્યા છે સૌ એ પાણીના લોટા ડોકને. તેમાં અહીં કહેવા મું આગ્યો. એથીયે તારી અકકલ ચાલતી નથી !”

“એરે હેઠ્ઠા, મારી અકકલ ની ચાલે એવું તે આવે ! હું તો તમારા અકકલની રોક કીવારનો બોલો કરું છું. એવે જો એ મારા બપોરો. એકદમ કહીને અડવો ઘરમાં ગયો અને પાણીના બે લોટા

ભરી લાવી જ્યાં આગળ મેમાનો બેઠા હતા, ત્યાં આવ્યો અને ત્યાં અંકક લોટો અંકક હાથમાં પકડી પેલા મેમાનોના કપાળમાં ભરી મૂક્યો. મેમાનો જૂમ પાડી ઉઠ્યા: “ઓ બાપરે! ભરી નાંખ્યા રે.....અમે તારું શું બગાડ્યું કે આમ માર મારે છે?”

શેઠ એકદમ ધરમાંથી બહાર દોડી આવ્યા અને આવીને જુએ છે તો પેલા મેમાનોનાં કપાળમાંથી લોહીની ધારા વહી રહી છે; અને બધે પાણી પાણીજ ચપ્પ રહ્યું હતું. અડવાના શેઠ તો આ જોઈને દિંમસુદળ મધ ગયા.

મેમાનોને અડવાના શેઠે બીંજેલાં કપડાં બદલાવી નવાં પહેરાવ્યાં અને તેમના કપાળમાં પડેલા ધાએ વેંચને બોલાવી પાટા બંધાવ્યા. અને અડવાને બેચાર લપડાકા ચોદી કાઢી પાણીયું પકડાવ્યું.

અડવો ધેર આવ્યો. કાંઈ પણ ધન્યો ન હોવાથી કુવે તળાવે જ્યાં સ્ત્રીઓ પાણી ભરવા જાય ત્યાં અડવો આખો દહાડો બેસી રહેતો અને જતી આવતી યુવાન સ્ત્રીઓની મરકરી કરવા લાગ્યો. અડવાની એ હકીકત તેની ફાઇના કાન પર આવી તેથી એક દિવસ તેણે અડવાને કહ્યું: “મૂઆ, તું આવું કરે છે તે ઠીક નહીં. જે કાંઈ ઠેકાણે ઉઘો નીચો પત્ર પડ્યો ને, તો આપણાં બારજ વાગી જશે. માટે સંભળીને ચાલ.”

“અરે અને તેમાં ગલરાષ કાની મરે! હું કેવું ઉઘો નીચો પત્ર ની પડ્યા દેઉં હમણ કેની! તુંજ જાણે મારી હકરી અલગ વારી, ને અને તો જાણે કાંઈ હમજતાજ ની જોહે હમ?”

એક દિવસ દરરાજના નિયમપ્રમાણે અડધો સાંજના અધારે તળાવેથી ઘેર આવતો હતો. પુષ્કળ અંધારું થઈ ગયેલું હોવાથી રસ્તો બરાબર દેખાતો ન હતો. અડધાનો પગ એક મોટા ખાડામાં પડ્યો. જેમ તેમ પગ અંદરથી કાઢી અડધો ચારે બાજુ જોતો નાહો અને એકદમ ઘેર આવી પોતાની ફાંદને કહેવા લાગ્યો: 'ફાંદ, ફાંદ, બાજુ તો મજબૂત થીયો; કુ' કરે! તે' તે ઠાડે ક્યારું ને મેં બહુએ ઝાંશીયારી રાખી, પણ બાજુ તો મારો પગ ઉંચે નીચે પડ્યો જો! માટે આવે આપણે કેમ કરીએ !

અડધાની ફાંદના તો હોસકોસ ઉડી ગયા. અને રાતેને રાતે ફાંદ ન જાણે તેમ એક ગાડું તેઓ લઈ આવ્યાં. ગાડામાં ધરતો તમામ સામાન ભરી અડધો, ચંચળ અને અડધાની ફાંદ બધાં અંદર બેઠાં અને રાતેને રાતે ગાડું ત્યાંથી હાંક્યું. ફાંદને પણ આ વાતની બબર ન પડે તેને માટે અડધાની ફાંદ બહુ સાવચેતી રાખતી. રાતનાને રાતના તેઓએ પોતાનું ગામ છોડ્યું અને બરાબર રાતના મીઠા પહેરે તેઓ એક મીઠા ગામમાં આવી પહોંચ્યાં. ગાડું ગામ બહાર ઉભું રાખી ગામમાં રાતનાને રાતના ધર્મસાળામાં જઈ ગોઠવણ કરી તેમાં સર્વ સામાન મૂક્યો અને ગાડું પણ ત્યાં જ છોડ્યું. બીજો દિવસે સવારમાં ગામમાં એક ધર ભાડે રાખ્યું અને તેમાં પોતાનું સર્વ રાચરચીકું ગોઠવવામાં અને ખાવાપીવામાં આખો દિવસ ભીંગળી ગયો.

સતના વાળુ ક્યો પછી અડતને તેની ફાઇએ પૂછ્યું: “અડવા
પ્રશ્ન તારો હતો નીચો પગ ક્યાં પડ્યો? તે કહે તો ખરો, આજે
આજી વાત કહેજે.”

“અરે ફાઇ! હું વાત કરું? હું કાલે રાતે અડવારે તારા
ફાઇની સામગ્રી આવતો હતો તે ત્યાં પેલા દેરાં આગર વાંકો
હોતો, ત્યાં એક ખાડામાં મારો પગ પડ્યો. એટલે એક પગ નીચો થીયો
અને એક ઉંચો થીયો. હવે પછી ફાઇબા, તે પગે મને એવું કમર
થાય છે, કે મારાથી જરા સોજાવું નથી.” અડવાએ ફાઇ
આમળ ખુલાસો કર્યો.

અડવાની ફાઇ તો પહોળું મોં કરીને અડવાની સામેજ
લોહીવાર જોઈ રહી, અને પછી બોલી: “તો ફાઈ મુખ્યા, તારું
નકત્તાન જાય! તો પહેલેથી બધી મરવું હતું! ચાલ હા!
અડતો આંધળે બહેરું કુટાયું. ચાલો, આજે રાતના ફાઈ ન જાણે
તેમ પાછા ગામમાં પેથી જઈશું.”

સતનાને રાતના પાછો આવે સામાન ગાડામાં બેસી અને
અડવાનાં અંધારામાં પાછા પોતાને મામ આવી પહોંચ્યા. અડવા-
રના પહોરમાં અડવાનું ઘર ઉપાડું જોઈને લોહો પૂછવા લાગ્યા:
“કેમ અડવાભાઈ કાલે ક્યાં ગયાં હતા?”

“એ તો મારી ચંચળની બાધા મુકવાની હતી તે ત્યાં મુકાં
હતાં!” અડવાએ એમ બોલ્યો એટલામાં તો અમનો પારલાલો પેડીએ

અડવાને બોલાવતો આવી પહોંચ્યો. તેણે આવીને કહ્યું: “અડવા બાઈ ! ચાલો ચોરામાં; પટેલ બાપા તમને હમણાં ને હમણાં બોલાવે છે.”

અડવાના ને તેની ફાઈના તો હોશ ડાશ ઉડી ગયા. પણ કાંઈ ગયા વગર ચાલે એમ હતું ? અડવો પટેલ પાસે ગયો.

પટેલે અડવાને બેસાડી પુછ્યું: “અડવા કાંલે ક્યાં ગયા હતા ?”

“એતો મારી વઢિને જરા બાધા ઉતી તે અમે બધાં બાધા મૂકવા ગયલાં ઉતાં.” ફાઈના શીખવાડ્યા પ્રમાણે અડવાએ કહ્યું.

“અરે મરેરે તારો બાપ અમે તો અહીં તારા ઘરમાં કાંઈ સામાન કે વાસણ કુસણ વિગેરે કાંઈ પણ જોયું નહીં એટલે અમે તો દરબારમાં રિપોર્ટ કરી મોકલ્યો કે અડવો ગામને પર છોડી ક્યાંતો ક્યાં જતો રહ્યો છે.” પોલીસ પટેલે એમ દિલગીરી સાથે જણાવ્યું. પોલીસ પટેલ બોલી રહ્યો એટલે એક સરકારી સવાર ઉતાવળો ઉતાવળો ત્યાં આવી પહોંચ્યો અને એક પાકીટ તેણે પોલીસ પટેલના હાથમાં આપ્યું.

પટેલે વાંચીને અડવાને કહ્યું: “લે લેતો જા અડવા, આમાંતો તારા ઘરનો પંચક્યાસ કરી તારાં ઘરે સીલ કરવાનો હુકમ આપ્યો છે.”

“હાય ! હાય ! તીયારે અવે હું કાં રહેવા. મને ગમે તેમ બચાવો, પટેલ કાકા !” અડવાએ રડીને કહ્યું.

પટેલને ક્યા આવવાથી તેણે કહ્યું: “અડવા; તું આ સવારની સાથે દરબારમાં જા. અને ત્યાં જઈને ખરી હકીકત જણાવજે. હું

આ કાગળમાં તારે માટે લખામણ કરે છું.”

અડવૈ અને સવાર બન્ને દરબારમાં ગયા. દરબાર જરા કડક હોવાથી ચોર લૂટારાનો ભય નહોતો. પણ તેણે એક એવો કાયદો અમલમાં મૂક્યો હતો, કે કોઈ પણ માણસ વ્યભિચાર કરે તો તેનાં ધરબાર જપ્ત કરવામાં આવતાં.

અડવૈ દરબાર સામે આવીને ઉભો રહ્યો, એટલે તેણે પૂછ્યું :
“ કાલે તું ક્યાં ગયો હતો ? ”

“ તે કેમ હું છે, મારી વહિની બાધા મૂકવા ગેયલો. અમે ગમે ત્યાં જઈએ આવીએ તેમાં તારા બાપનું હું લૂટાઈ ગીયું. જોઈએ તો મેં ચાર રૂપીઆ મારી ફાઇ પાડે અપાવા. પણ તેમાં આટલી બધી ધમાલ હું બજામાં ખાવા મચાવી રીધો છે ? ” અડવૈએ દરબારને કહ્યું.

“ બદમાશ, સાચું બોલ. તું કાલે વ્યભિચાર કરીને જતો રહ્યો હતો અને પાછો ઉપરથી રાપ કરે છે ? ” દરબારે ડોળા ફેરવીને કહ્યું.

અડવૈ જરા ગભરાયો ખરો પણ તે કાંઈ હિંમત હારે એવો નહોતો. “ ના રે મેં એવું વ્યભિચાર એવું તો કાંઈ ક્યું નથી મેં કદાચ ક્યું હોય તો તેમાં તારું હું જતી રીધું. તું આખી દુનિયા અને તેમાં રહેતા બધા માણસો તારાં બાપનાં ઘણ ગીયાં કે આમ દબડાવ્યાં કરે છે ? ”

“ પણ તું ગયો તો ક્યાં કાલે ? અરે કોણ છે કે ? ” દરબારે કહ્યું.

એક સિપાઈ આવ્યો તેને દરબારે કહ્યું; “આ અડવાને બે-
આર ફટકા લગાવો એટલે ખરું કહેશે.”

“અરે પણ એટલી બધી મેનત હું કરવા કરાતી મરે. એતો
મારો કાલે જીવો નીચો પગ પડી ગયો તો અમે રાતનાને રાતના
તે પગ હારો કરાવવા ગેયલાં. રાતનાં ગીયાં ને બીજી રાતે પાછાં
આવ્યાં. તો તારે અગાડીથી અમને કહેવડાવવું હતું ને કે અમને
પૂયછા વગર કોઈએ આ ગામમાંથી જવું નહીં” અડવાએ સિપાઈ
ફટકા મારે તે પહેલાં કહ્યું.

દરબાર એને ફટકા મરાવત પણ એટલામાં અડવાની ફાઇને
ખખર પડવાથી તે એકદમ દરબારમાં દોડી ગઈ અને ધણાં કાલા-
વાલા કરી તથા એતો મુરખો છે, વગર અક્કલનો છે ત્રિગેરે દર-
બારને સમજાવી તે અડવાને છોડવી લાવી.

જતી વખતે અડવાએ દરબારને કહ્યું “લે દીકરા લેતો જા.
માયરા ફટકાને કયરો મને પાંકરો ! અરે વાતમાં ને વાતમાં હું
મારી વહિને જીતી ગયો અને તેને અરાવી દીધેલી તો તારા મોઢા
હું બાર ?”

પણ દરબાર બીજા કામમાં રોકાયેલા હોવાથી અડવો થોડુંક
ચાલ્યા પછી બોલેલો હોવાથી તે દરબારે સાંભળ્યું નહીં. અડવાને
લઈને તેની ફાઇ ધેર આવી.

અડવાનાં અક્કલના બીજા નમુના ઇશ્વર કૃપા હશે તો વળી
આગળ બીજા કામમાં લખીશું નહીં તો હરિ ઇચ્છા.

ડિટેક્ટીવ શેક્સપીયર બ્લેકનું માથું લાંગવા તૈયાર થયેલો
બદમાસ હેનરી ગેરકના પ્રાક્રમ જરૂર તમોને હીંગ
મનાવી દેશે વાંચો.

ચોકટના એકકા

અથવા

કુદીની કરામત

મૂલ્ય માત્ર બાર આના ની પી. પોપ્ટેજ બુક
લખો.

પી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર,
સલાબતપુરા-મુરત.

ફક્ત પાંચજ આનામાં બે ત્રણ રૂપીઆના નોવેલોનું
માન તોડે એવી ઐતિહાસીક સચિત્ર સાર ઉંચા કાગળ
પર છપેલી વાર્તાઓ.

વીર-કથા:—

૦-૫-૦

જગદેવ પરમાર (સચિત્ર)

૦-૫-૦

વીર દુર્ગાદાસ (સચિત્ર)

૦-૫-૦

મહારાણા પ્રતાપ-છપાય છે

૦-૫-૦

પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ

૦-૫-૦

આ વાર્તાઓ ખરીદવાથી તમારા બાલુડાઓ વાંચી

રાહ રાહ થઈ જશે.

એ સિવાય બધી બુકો માટે લખો :—

પી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર.

સલાબતપુરા-મુરત.

વિદ્યા અને શૃંગારપ્રીય રસિક રાજેન્દ્ર

માલવપતિ મૂંઝ

ઐતિહાસિક વાર્તા છપાય છે. થોડા દિવસમાં જ તૈયાર થશે
મૂલ્ય માત્ર આઠ આના.

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર.

સલાબતપુરા-સુરત.

અદ્ભુત ડિટેક્ટીવ સચિત્ર નવલ કથા

મોહિની ઉર્ફે મરિયમ

અથવા

ડાકુની દીકરી

ધમાધમીથી ભરપુર આ નવલકથા જેવી એકે હજી
ડિટેક્ટીવોને હાવનારી ચાલાક અને ચમ્પરાયું ઠાઈ
સી નીરખી નથી.

મૂલ્ય માત્ર બાર આના વી. પી. પોર્ટ્રેજ જીડું

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર સલાબતપુરા-સુરત.

એક ભજવા લાયક ઐતિહાસીક ત્રી અંકી નાટક

કાળોપહાડ અથવા ભારતનું ભાવિ.

હાસ્ય કથા સૈદ્ધ શાંત શૃંગાર વીગેરે રસોથી ભરપુર

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના વી. પી. પોર્ટ્રેજ જીડું

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર સલાબતપુરા-સુરત.

સચિત્ર ઐતિહાસિક ગ્રંથ

રંગમાં લંગ

આજે લગ્ન અને કાલે મરણ
એ પ્રસંગ વાંચતા હૃદય દ્રવિત થઈ જશે
મૃત્યુ માત્ર આઠ આના
નવ આનાની ટીકીટ ખીડવાથી લાલ છે.
ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર સલાબતપુરા-સુરત.

ના જાણે કોઈ જાણી જોઈ કોઈ જતાં બાઈડી બોઈ
લાલ દીવો

અથવા

ભાગ્યહીન લીખારણ

મૃત્યુ માત્ર આના આઠ
વી. પી પોટેજ જુદું નવ આનાની ટીકીટ ખીડવી સારી છે
ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર સલાબતપુરા-સુરત.

જાનવરો પણ કેવા ચાલાક હોય છે પોતાના માલીકનું
ખુન કરનારનું ખુન કેવી રીતે થાય છે. તે વાંચવા
માટે જરૂર ખરીદો.

રાક્ષસી કુતરો કિંવા કાળદુત.

અદ્ભુત ટિપ્પણીય નવલકથા

મૃત્યુ માત્ર આઠ આના.

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર સલાબતપુરા-સુરત.

એક સાહસક સ્ત્રીના હાથે અગ્નીઆર ખુન થયાં જેનો
પતો મેળવતા ડિટેક્ટીવોનો દમ નાકે આવે એ શું
થોડી આશ્ચર્યની વાત છે !

ખૂની મેના

અથવા

પ્રપંચી પ્રેમદા

મુલ્ય માત્ર બાર આના વી. પી. પોસ્ટેજ છુટું.
લખો.

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર
સલાબતપુરા-મુરત.

ધનવાન થવાને માટે રહેલો ઉપાય

હુન્નર સાર સમુદાય

સેકડો હુન્નરોનો સંગ્રહ

મુલ્ય માત્ર આઠ આના

બહાર ગામવાળાઓએ નવ આનાની ટીકોટ બિડવી
સારી છે. વી. પી. થી તેર આના પડે છે. એ મુજ-
બજ દરેક બુકનું સમજવું.

લખો

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર.

સલાબતપુરા-મુરત.

વાળા કાઢવા માટે ઉત્તમ અને સૌ કરતાં ચઢીઆતી
ખનાવટનો મેસર્સ જે. જે. એન્ડ કુંઠ વાળા પટેલના
ખાસ અનુભવ અને દેખરેખ હેઠળ ખનાવેલો.

અજબ પાઉડર

અજબ પાઉડર છે અજબ ગુણકારી ભરીખુળી
ઓથી ન્યારી મટાડે દાદર ખરજવું મહા દુઃખ-
કારી હજી વાળ અને હજી દુઃખ દરો એ ન મળે
અગન ન મળે અન્ય પીડાઓ છતાં છે એ સસ્તો
ખતાવો કોઈ બીજનો.

ખાટલી એકના ચાર આના.

જથાખંધ લેનાર વેપારીઓને સારું કમીશન મળશે.

ગામેગામ એજન્ટો જોઈએ છે.

મળે! યા લખો-પટેલ એન્ડ કો. લીમિટ્ડ ચોક—સુરત.

સોલ એજન્ટ—સુલેમાન હાજી અબદુલ રસુલ.

લીમિટ્ડચોક—સુરત.

મુદ્રક: ભદ્રશંકર મંછારામ ભટ્ટ.

મુદ્રણસ્થાન: કળામય પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ

ખાંડ બજાર—સુરત.

વાંચવા લાયક હુમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલા પુસ્તકો !

વીર-દુર્ગાદાસ (એ ત્રણ રૂપીઆના પુસ્તકની ગરજ સારે છે)	૦-૫-૦
જગદેવ પરમાર	૦-૫-૦
વીર-કથા / છુટી છુટી રસીલી વીર પુરોની વાર્તાઓ	૮-૫-૦
સુરતીસાહ્ય (સાલમસાહનેતાસમતાલવાંચવાલાયકનવલકથા)	૧-૮-૦
રણજીત અને કુસુમ (ડિટેક્ટીવ નવલકથા પાકું સોનેરી પુકું)	૧-૮-૦
અદ્ભુત વાર્તા (અદ્ભુત ન માની શકાય એવી વાર્તા)	૧-૦-૦
વીર-પ્રતિજ્ઞા (સચિત્ર ઐતિહાસિક નવલ કથા)	૧-૮-૦
ગુજરાતી ગાયનમાળા (ભાગ ૧ થી ૫ પાંચે ભાગશયે)	૧-૪-૦
ઝોહરે મહેદીસ યાને ગઝલે ઝોહરે કબાલી	૦-૧૨-૦
મહેદીસે દીસારામ(ગઝલનો એમ્સ ખખનો)	૮-૮-૦
ખુની કોણ અથવા ખુનનો હેવાલ	૦-૨-૦
સુધરેલી સરવા યાને મહારી ઐરી બી.એ. (સામાય ઐરી)	૦-૪-૦
લોખંડી પંજી (ડિટેક્ટીવ નવલકથા ખપાય છે)	
કૃષ્ણા કુમારી કિંવા ઝેરની પ્યલી (સચિત્ર ઐતિહાસિક વાર્તા)	
કાળેનાગ (ડિટેક્ટીવ નવલકથા ખપાય છે)	

વીગેરે સુંદર રંગમેરંગી શાહીચી છાપેલાં ઉડીને આંખને વળગે તેના ફેન્સી પુઠાવાળી ઉપર તથા ખીજી ઘણી જાતની છુદાં છે તે જરૂર ખરીદો. એ નિવાય ખીજા કોઈપણ જાતના પુસ્તક માટે પુણે વેપારીઓએ એક વર હુમારા તરફથી પ્રગટ થયેલા પુસ્તકોની અજમાયશ લઈ લેલ ઉદાવે એક સરના ભાવે ફેરીવજાને બહોળા લાભ એકવાર જરૂર મંગાવી ખાત્રી કરો.

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર.

સમાગતપુરા-સુરત

એક નવિન વધામણી.

ગુજર સાહિત્યમાં એક સંગોન ઉમેરો
જરૂર વાંચશે ! બહુલો તે પહોલો ! આજેજ મંગાવો !

વીર કુણાલ

સંસ્કૃત અને હિન્દી

દેવી કાંચનમાળા:

સાંપત્ર ઐતિહાસિક નવલકથા

લેખક: શ્રી ખરેશવ માનાજી પવાર.

ચિત્રકાર:-રા. તનસુખ.

નવલકથા એવી શૈલીથી લખાયતી છે કે, વાંચકના મનપર શબ્દે શબ્દનું ચિત્ર વાંચત.જ અંક નું જાય. વાંચક એમજ સમજે છે કે નું વાંચુ પાણુ છું અને મારી નજર સામે આ યનાવો જોડે તથા છું. એવી માવના બધી શબ્દોની રચના કરવામાં લેખકે ખરેખર હલ કરી છે. એમ એક માર વાંચતાજ ખાત્રી થશે. ઐતિહાસિક નવલકથા છતાં એમાં મહેલો શગાર એમા જગદળી રહ્યું. વર્ણન, એમાં નિતરતી રહી સૌંદર્યતા અને વીજળીની માફક ચમકારો મારતી કુટીલતાવાળા પાત્રોની એકત્રીત ગુંથણી કરવા છતાં દનિદારીક વસ્તુની ખરી ખુખીસાંગોપાંગ જળાય છે રહ્યું છે તે જમાનાનું જ્ઞાન હૃદયપટ પર અંકિત કરવું હોય. અર્ધસા પદમાધર્મ એ સુવના મૂળ ઉત્પાદક શ્રી ભુદેવના સમયપર ઉડતી નજર નાંખવી હોય, રજપકારભારમાં ધર્મગુરુઆની પ્રતિષ્ઠા નિદાગવી હોય તો આ સોનેરી તક ચુકતાંજ નહિ.

પાકું સોનેરી મુઠું. સુઢર ફોટોગ્રાફી ચીત્રો. ગ્લેઝ કાગળ છતાં

કિંમત રૂા. ૨-૮-૦

ધી ગુજરાતી સાહિત્ય મંદિર, સલાબતપુરા,

સુરત.

